

Teppo Turkki

MINUUS MEDIASSA

- UUSIA IDENTITEETTEJÄ METSÄSTÄMÄSSÄ

Jälkiarvio: esseitä uudelleen lukemassa

Tieodotusopin pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto, elokuu 2005

TAMPEREEN YLIOPISTO

Tiedotusopin laitos

TURKKI, Teppo: Minuus Mediassa - uusia identiteettejä metsästävässä.
Jälkiarvio: esseitä uudelleen lukemassa

Pro gradu - tutkielma, 93 s.

Tiedotusoppi

Elokuu 2005

Tutkielman aiheena on kuvata ja hahmottaa miten luonteeltaan globaali ja digitaaliseen teknologiaan sekä internetiin perustuva laajentunut medioiden markkina sekä ihmisten keskinäinen kommunikaatio muuttuvat; miten yksilöiltä ja yhteisöiltä vaaditaan tässä muutoksessa uutta kulttuurista osaamista, laajempaa eettistä ymmärrystä sekä suurempaa identiteettityötä.

Tutkielman aineisto perustuu kuuteen esseeseen, jotka kirjoitin loppuvuodesta 1997 ja alkuvuodesta 1998. Esseet julkaistiin SITRAn puheenvuoroja-kirjasarjassa elokuussa 1998. Ne muodostavat itsenäisen tekstikokonaisuuden, joihin liittyy oman aikansa todistusvoimaa sekä ajankuvaa.

Pohdin kirjoituksissani mitä tapahtuu uusien ICT-teknologioiden ja laajentuneen mediatarjonnan tunkeutuessa yhä syvemmälle ihmisten sosiaalisen olemisuuden ytimiin. Haen ymmärrystä siihen minkälaista on aikamme poliittinen ja yhteisöllinen identiteettityö globaalien kommunikation murtaessa demokratian perinteisesti asettamia rajattujen resurssien ja yhteisen tilan ulottuvuuksia.

Kysyn psykofarmakologian ja designer-huumeiden uusista merkityksistä ja asemasta yhteiskunnassa. Havainnoin miten digitaalisen media-tuotannon ja viihtymisen sekä kuluttamisen painopiste on siirtymässä teknologioista kohti käyttäjien kokemuksellisuutta. Pohdin myös kuinka eri välineiden viihdetuotannot valtaavat olemisen ja yhteiselon eturintamaa: kuinka medioiden kehitystyö siirtyy insinööreiltä mielikuvien, design-tuotteiden ja symbolisten kuvien tuottajille.

Luen tutkielmassa esseet seitsemän vuoden jälkeen uudestaan. Jälkiarviossani tarkastelen kirjan saamaa kritiikkiä ja palautetta. Kysyn, nousiko esseiden kanssa rinnalla esiin teemoja tai havaintoja, jotka myöhemmin osoittautuivat suomalaisessa media- ja teknologiatodellisuudessa oikeasti tapahtuneiksi ilmiöiksi.

Avainsanat: identiteetti, yksilö, minuus, internet, media, Castells, serotoniini, huume, televisio, virtuaalisuus

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	4
1.1. Kulttuurisesta viitekehystä.	7
1.2. Esseiden kirjoitusprosessi.	9
2. I ESSEE: Media on symbolinen ilma, jota hengitämme.	11
2.1. Pakkomielteenä oma minuus.	13
2.2. Poliittiset arvopohjat hämärtyvät.	16
3. II ESSEE: Identiteetti on ratsumme.	19
3.1. Minuudesta tulee sosiaalista pääomaa.	20
3.2. Kysymme miten, emme miksi.	21
3.3. Jotain kivaa illaksi.	22
3.4. Mediassa vallitsee minuuden kultti.	25
3.5. Media keskittyy meihin.	28
3.6. Elämää On-line.	29
3.7. Sähköiset keskusteluavaruudet.	32
4. III ESSEE: Digitaalijan politiikkaa.	34
4.1. Yhteisöllisyys koetaan yksin.	36
4.2. Mihin puhuttu kieli enää viittaa?	37
4.3. Tärkeintä politiikassa: olemassaolo mediassa.	38
5. IV ESSEE: Virtuaaliset seksileikit.	40
5.1. Nettirakasteluun jo 10-vuotiaana.	43
5.2. Ymmärrys syntyy kehossa.	44
6. V ESSEE: Tietoisuusteknologiasta.	47
6.1. Serotoniini ja sosiaalisen katoamisen paniikki.	49
6.2. Naisilla liian korkeat odotukset.	52
6.2. Keskiluokka ja designer-huumeet.	53
7. VI ESSEE: Jälkisanat	55
8. JÄLKIARVIO: ESSEITÄ UUDELLEEN LUKEMASSA.	58
8.1. Esseiden saama vastaanotto.	62
8.2. Digitaalinen teknologia- ja käyttäjäympäristö v. 2005.	69
8.3. Median laajeneva käyttöympäristö vuonna v. 2005.	71
8.4. Loppusanat.	75
Kirjallisuus	81
Sanoma- ja aikakauslehtilähteet	89
Internet-lähteet	92

1. JOHDANTO

Keväällä 1998 valmistunut ja jyvaskyläläisen Atena kustannus Oy:n elokuun lopulla 1998 julkaisema esseekokoelmani *Minuus Mediassa - Uusia identiteettejä metsästävässä* ilmestyi osana Suomen Itsenäisyyden Juhlarahaston SITRAn vuonna 1997 käynnistämää uutta Puheenvuoroja¹-kirjasarjaa.

Ilmapiiri Suomessa oli Minuus Mediassa -kirjan ilmestyessä niin taloudellisesti kuin yhteiskunnallisesti voimakkaan optimistinen (Heikkilä 1999, ix,). Suomi yhdessä muun läntisen maailman kanssa näytti keskittyvän kiihkeästi tietoyhteiskunnan, uusien tieto- ja kommunikaatioteknologioiden, internetin ja uuden talouden synnyttämiin lupauksiin ja tulevaisuuskuviin. (Nevalainen 1999, 14-15.)

Suomalaisen uusmediatuotantoa tekevien nuorten yritysten sekä sijoittajien fokuksessa olivat internetin myötä syntyvät vapauden lupaukset ja tulevaisuudessa saavutettavien suurten liikevoittojen ansaitsemismahdollisuudet. (Mäkelin 1998, 59-60) Yhdysvaltain silloisen varapresidentin Al Goren lanseeraamasta käsitteestä tiedon valtatie (*information highway*) oli tullut poliitikkojen, kolumnistien, yritysjohtajien ja yhteiskuntatieteilijöiden puhejargonia. (Kushnick 1999.) Kansalliset hallitukset valmistelivat nopeasti omia tietoyhteiskuntastrategioitaan osoittaakseen edelläkävijyyttään².

¹ Sitran Puheenvuoroja-kirjasarja käynnistettiin vuonna 1997 lisäämään Suomessa käytävää humanistis-yhteiskunnallista keskustelua. Sarjassa ilmestyi yhteensä yhdeksän kirjaa. Sarjan muut kirjoittajat olivat: Juha Silvola (Toivon vuosituhat: Eurooppalainen ihmiskuva ja suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuus, 1998), Kustaa Hulkko ja Jorma Pöysä (Vakaa markka: Teot ja tarinat, 1998), Kari Saastmoinen (Eurooppalainen liberalismi: Etiikka, talous, politiikka, 1998) sekä Tuulikki Petäjäniemi ja Jarmo Tarkki (Tasa-arvo: Saavutuksia ja haasteita, 1998), Markku Heikkilä (toim.) (Uskonto ja nykyaika: yksilö ja eurooppalaisen yhteiskunnan murros, 1999), T.M.S. Lehtonen (toim.) (Suomi, outo pohjoinen maa? Näkökulmia Euroopan äären historiaan ja kulttuuriin, 1999), S. Knuuttila, M. Kotiranta; Hallamaa, J. (toim.) (Rahan teologia ja Euroopan kirkot: Lopun ajan sosiaalietiikka, 1999).

² Valtiovarainministeriö käynnisti vuonna 1994 hankkeen valmistelemaan Suomen kansallista tietoyhteiskuntastrategiaa. Hankkeen tuloksena syntyi julkaisu 'Suomi Tietoyhteiskunnaksi – kansalliset linjaukset' (1994). Vuonna 1999 hallitus perusti uuden tietoyhteiskunta-asiain neuvottelukunnan. Sen tehtävänä oli seurata ja ennakoita tietoyhteiskuntakehitystä ja raportoida tästä säännöllisesti hallitukselle.

Riskisijoittajat ja maailman pörssit kanavoivat 1990-luvun lopulla käsittämättömiä määriä kehitys- ja sijoituspääomia uusiin internetiä ja sinne palveluja, pelejä, sähköisiä kauppoja, soittoääniä ja pankkipalveluja suunnitteleviin ja kehitäviin innovatiivisiin yrityksiin (Robinson 2001). Yhdysvalloissa ilmestynyt uusmedia-alan keskeinen aikakauslehti ja foorumi Wired julisti dotcom-vallankumousta, ja digitaalisiin mobiili- sekä verkkoteknologioihin perustuvien liiketoimintamallien ja mediatuotteiden uskottiin nopeasti muuttavan ihmisten kulutuskäyttäytymistä sekä uusintavan perinteisiä liiketoimintamallien arvoketjuja.

1990-luvun loppuvuosina alettiin uskoa yleisemminkin, että uusien digitaalisten tietoliikenneyhteyksien ja laitteiden myötä yhteiskuntien toiminnalliset ja logistiset rakenteet sekä hierarkiat tulisivat muuttamaan suhteellisen lyhyessä ajassa. Syntyisi uuden talouden ja yleisen toiminnallisuuden tila, jossa yhteiskunnan dynamiikkaa ja kehitystä johtaisi uusien arvonmuodostusten ja suuremman, verkkoihin perustuvan kansalaisvaikuttamisen, kuten hakkerismin logiikka. (Himanen 1998, 2001, 111-113)

Suomalainen yhteiskunta työsti tuossa vaiheessa laajasti oman tietoyhteiskunnan kehittymistä sekä haki sille suuntaviivoja. Itsenäisyyden juhlarahasto SITRA valmisteli valtioneuvoston toimeksiannosta Suomelle tietoyhteiskuntastrategian toista vaihetta³. Helsingin Sanomat julkaisivat internetiin ja uuteen mediaan keskittyvää, ja joka viikko ilmestyvää teemaliitettään. Teleyhtiöiden palveluntarjontaan olivat tulleet mukaan nopeat modeemit, sähköpostipalvelut, ensimmäiset laajakaistaverkot ja ISP-palveluntarjonta kotiasiakkaille. Nokian pääjohtaja Jorma Ollila maalaili langattoman internetin mahdollisuuksia⁴. Suomeen syntyi paljon

³ Strategiahankkeen tuloksena valmistui raportti *Elämänlaatu, osaaminen ja kilpailukyky - tietoyhteiskunnan strategisen kehittämisen lähtökohdat ja päämäärä, SITRA (1998)*.

⁴ Nokian osavuositarkastuksen julkistustilaisuudessa 22.7.1999 pääjohtaja Jorma Ollila ilmoitti yhtiön ensimmäisten WAP-protokollan mukaisten 7110 –puhelimien saapuvan markkinoille loppuvuodesta. Samassa yhteydessä Ollila lausui julki mobiilimarkkinoiden odotukset räjäyttävän 'Internet in your pocket' -visionsa. Lause käynnisti myöhemmin pörssissä katteettomiksi osoittautuneen suurten odotusten ajanjakson, joka päättyi vuonna 2002.

uusmediapalveluja ja verkkosaitteja suunnittelevia sekä kännykkäpelejä rakentavia start-up -yrityksiä⁵.

Mutta suomalainen yhteiskunta näytti samalla alkavan jakautua kahtia: ihmisiin, jotka ymmärsivät mitä oli tapahtumassa ja osasivat liikkua uudessa digitaalisessa ympäristössä, ja niihin, jotka näyttivät jäävän kehityksen ulkopuolelle. (Suvinen ym. 2002, 1)

Suomen tietoyhteiskuntastrategian uudistamistyön valmistelun kuluessa SITRAssa oli havahdu siihen, että tietoyhteiskuntaa oltiin rakentamassa enemmänkin talouspainotteisesti ja teknis- ja laitekeskeisesti. Keskustelua tulevaisuuden määrittelyistä kävivät pääsääntöisesti vain asiantuntijat keskenään (Hintikka 1999).

Uusi suomalainen tietoyhteiskunta näytti syntyvän enemmän uusien langattomien mobiililaitteiden ja kännyköiden levinneisyyslukuja laskemalla, tai resurssiongelmia hankkia tietokoneita kyliin ja kouluihin, tai koodaamalla yritysten sähköisen kaupan mahdollistavia kotisivuja. Jossain keskustelunavauksissa kyllä kysyttiin miten ihmisten elämä ja arki tulisivat uusien teknologioiden myötä jäsentymään tai muuttumaan, mutta aiheesta oli tehty vähän tutkimusta tai julkaistu puheenvuoroja. (Hintikka 1999)

Toimin SITRAn tutkimusneuvoston jäsenenä kaksi vuotta (1996-98). Tutkimusneuvoston keskusteluissa suomalaisen tietoyhteiskunnan kehittymiseen liittyvät sisältö- ja vaikutuskysymykset nousivat usein esille.

Keväällä 1997 sovin SITRAn silloisen tutkimusjohtaja tohtori Antti Hautamäen kanssa, että kirjoitan SITRAn käynnistämään Puheenvuoroja-kirjasarjaan esseekokoelman, jossa käsittelisin poleemisesti uuden digitaalisen teknologian, median ja internetin Suomessa synnyttämiä kult-

⁵ Ks. Uusmediatoimiala Suomessa 1999.

tuurisia, yhteiskunnallisia ja sosiaalisia haasteita. Esseiden näkökulmaksi sovimme kauemmaksi katsovan, kehityksen muutosta sen eri kulmilta hahmottavan sekä lukijaa haastavan otteen.

Päätin ottaa esseideni päälähtökohdaksi ihmisen identiteetin ja sen muodostumisen. Kysyin miten ihmiset ryhtyvät rakentamaan ja etsimään uusia kokemis- ja selviytymisstrategioitaan internetin, sähköisen median ja sosiaalisten verkostojen uusien välineellisten muotojen kehittyessä. Lähdin tarkastelemaan ihmisten muuttuvia psyykkisiä keinoja, joiden avulla he kohtaisivat yksilöinä niin itsensä ja kuin toisensa uuden kommunikaatioteknologian hakiessa paikkaansa arjen muuttuvissa käytännöissä ja yhteiskunnassa laajemmin. Halusin myös aavistella joitain esiin nousemassa olevia voimia tai haasteita, jotka havainnoissani tuntuivat liikkuvan virallisen, 1990-luvun lopun kehitysoptimistisen sekä ideologissävyytteisen ja taloudellis-teknologiselta pohjalta käytävän suomalaisen tietoyhteiskuntakeskustelun alla.

1.2. Kulttuurisesta viitekehystä

Esseet on kirjoitettu Pariisissa, Ranskan uudessa François Mitterrand -kansalliskirjastossa Tolbiacissa. Kirjoitusprosessi kesti noin viisi kuukautta. Käsikirjoitus valmistui maaliskuun lopussa 1998.

Pariisi osoittautui ympäristönä ilmapiiriltään stimuloivaksi kaupungiksi pohtia ja kirjoittaa kirjan teemoista. Keskusteltiinhan ranskalaisessa yhteiskunnassa juuri noina vuosina paljon internetiin tuloon ja uuden teknologian yhteiskunnallisiin vaikutuksiin liittyvistä kysymyksistä; ranskalaisen älymystön piirissä oli myös aistittavissa kasvavaa kritiikkiä median valtaa ja erityisesti sen psykologista asemaa kohtaan liittyen television vaikutuksiin suhteessa ihmisten tapoihin olla olemassa ja katsoa maailmaa.

Toisaalta Ranska oli kuitenkin ollut koko 1980-luvun lopun ja 1990-luvun

alun maailman johtava tietoteknologiaa laajasti soveltava maa ranskalaisten koteihin viedyn ja internetin toiminnallisuutta ennakoivan videotekstipohjaisen Minitel-järjestelmänsä takia. (Abadie 1988.) Vuonna 1997 ranskalaiset byrokraatit näkivät kuitenkin Yhdysvalloissa nopeasti kehittyvän ja samalla globaaliksi muuttuneen internetin muodostavan frankofonista keskusvaltaa vaalivalla eurooppalaiselle maalle uudentyyppisen kulttuuriseen ja kielellisen uhkakuvan. Myöhemmin Ranska jäi jälkeen jopa kaksi-kolme vuotta internetin kaupallisessa hyödyntämisessä ja käyttöönotossa omien hallinnollisten ja uuden teknologian käyttöönottoa hidastavien regulaatiopäätösten takia⁶.

Aloittaessani kirjoittamisprosessini ranskalainen filosofi ja yhteiskuntakriitikko Pierre Bourdieu oli juuri julkaissut oman kriittisen esseekokoelmansa *Sur la télévision* (1996) aiheuttaen sillä laajan keskustelun television asemasta ja vaikutuksista. Samana vuonna ilmestyi myös Berkeleyn yliopiston sosiologian professori Manuel Castellsin jo vuonna 1983 alkaneen informaatioteknologian sosiaalisia ja taloudellisia muutoksia tutkivan *The Information Age: Economy, Society, and Culture* -trilogian ensimmäinen osa *The Rise of the Network Society* (Castells 1996). Ja vuonna 1997 pariisilaiseen media-alan Tekhne-kirjakauppaan ilmestyi jo trilogian toinen osa, *The Power of Identity* (Castells 1997).

Ajattelulleni tuolloin tärkeäksi muodostuva Manuel Castellsin tutkimustyö sivusi monella tapaa ranskalaista tapaa hahmottaa maailmaa. Olihan hän saanut kosketuksen ranskalaiseen intellektuaaliseen perintöön ja keskustelukulttuuriin asuessaan nuorena opiskelijana Pariisissa paettuaan Espanjan silloisen diktaattori Francon repressiivistä hallintoa sekä saatuaan pakolaisstatuksen Ranskaan⁷.

Castellsin poleeminen, monitieteinen ja havainnoissaan rohkea teksti

⁶ Ks. Status Report on European Telework 1998, Annual Report from the European Commission: 9/1998.

⁷ Castells valmistui Sorbonnen yliopistosta vuonna 1964. Myöhemmin hän toimi pitkälle 1970-luvulle Pariisin yliopistossa uuden kaupunkisosiologian kehittäjänä sekä alalla sen maailmanlaajuisesti johtavana tutkijana.

toimi omassa kirjoitusprosessissani kannustavana ja rohkaisevana tiennäyttäjänä, joka antoi myös vahvan sosiologisen ja tieteellisen viitekehyksen, johon pystyin tekstissäni nojaamaan.

1.2. Esseiden kirjoitusprosessi

Nyt julkaistavan pro gradu-työn keskeinen osa muodostuu seitsemän vuotta sitten Pariisissa kirjoittamistani kuudesta esseestä.

Kirjoitusprosessini Pariisissa oli hengittävä ja integroitunut. Luettuani viitekirjallisuutta ja havainnoituani kesän ja syksyn 1997 ympäröivää maailmaa heittäydyin lokakuussa voimakkaasti oman luovan kirjoittamisen prosessiin kirjoittaen sisäistetysti mahdollisimman itsenäistä ja kokonaisvaltaista, näkemyksiäni ja kokemuksiani, visioitani heijastelevaa tekstikokonaisuutta. Taustakirjallisuuden lukeminen sekä erilaisten tietojen että faktojen kerääminen ja kaduilla havaintojen tekeminen toimivat minulle enemmänkin kirjallisen ja esseistisen tekstin tuottamiseen liittyvänä prosessina kuin tutkimuksena.

Poleemisten, kirjoittajansa näköisten sekä aikanaan keskustelua herättelevien esseiden käyttö akateemisen lopputyön päärunkona tuottaa opinnäytteen tekijälle myöhemmin ongelman: esseisiini ei ole sen kirjoitusvaiheessa sijoitettu tarkkoja lähdeviitteitä tai viittauksia tekstien taustalla vaikuttaneeseen kirjallisuuteen ja lähteisiin. Vain joissain suorissa viittauksissa tai lainauksissa on lähde alkuperäistekstissä merkitty.

Luettunani kesällä 2005 esseet useaan kertaan uudestaan, päädyin siihen, että en lähtenyt purkamaan tekstejä enää jälkikäteen auki. Perusteluiksi päätökselleni esitän, että seitsemän vuotta sitten kirjoittamani tekstikokonaisuus muodostaa tänään itsessään tyyllillisen ja ajatuksellisen kokonaisuuden, ja sen uusiksi kirjoittaminen käytännössä tuhoaisi tekstiin liittyvän aikalaiskuvan, omintakeisuuden sekä todistus-

voiman.

Ja, jos jälkeenpäin arvioin, niin kirjoittamiseni tärkeimpiä ja keskeisiä avainajatuksia oli pyrkimys kirjoittaa yksilön muutokseen liittyvää ajankuvaa. Näkyä. Halusin kielen taipuvan ja maalaavan 1990-luvun murroksesta sisäistä, intuitiivista maisemaa; pyrin siihen, että lukijalle syntyisi esseitä lukiessa voimakkaita omia, tekstin kanssa dialogisia mielikuvia sekä ajatuksia.

Toivon, että tämän tutkielman lukija arvioivankin nyt julkaistavia esseitä ensisijaisesti 1990-luvun loppupuolen ajankuvana ja sen ajan ilmapiiriä sekä silloin nähtyjä mahdollisia tulevaisuuskuvia aavistelevana ja heijastelevana kirjoituskokonaisuutena.

Tutkielman loppuun kirjoittamassani myöhemmässä jälkiarviossa luen esseitä seitsemän vuoden jälkeen uudelleen. Tarkastelen ja kommentoin kirjan saamaa kritiikkiä ja palautetta. Käyn arviossani dialogia esseideni kanssa: pystyinkö nostamaan Minuus Mediassa -kirjassa esiin teemoja tai havaintoja, jotka nyt seitsemän vuoden jälkeen osoittautuisivat jollain tavoilla tarkoiksi tai suomalaisessa media- ja teknologiatodellisuudesta oikeasti kertoviksi tai ympäristössämme tapahtuneiksi ilmiöiksi.

Tutkielmassa julkaistavat esseet ovat suoraan alkuperäisestä käsikirjoituksesta ja ne poikkeavat vain pieniltä yksityiskohdiltaan Atenan elokuussa 1998 julkaiseman kirjan tekstistä: olen korjannut joitain kielellisiä epätarkkuuksia ja lyhentänyt muutamaa ylipitkää virkettä. Kirjassa olleet ja esseiden alkuun sijoitetut lainareferaatit eivät ole tässä tutkielmassa mukana. Muuten teksti vastaa tyyliltään ja sisällöltään alkuperäistä kirjoitustilannetta sekä silloin aistimaani ajankuvaa.

2. I ESSEE: MEDIA ON SYMBOLINEN ILMA, JOTA HENGITÄMME

On syntynyt uusi tilanne, jossa aikakautemme ja todellisuutemme kirjoitetaan digitaaliseen muotoon ja digitaaliselle kielelle; teknologisesti rakennettu median lumemaailma ja sen ympäristö muuttuvat tärkeimmiksi tiloiksemme olla olemassa ja paikoiksi toteuttaa oma elämä. Eikä maailmanhistoriassa ei ole toista aikakautta eikä muita esimerkkejä yhtä nopeasti levinneistä ja yhteiskuntia muuttaneista voimista kuin nykyinen mediaverkottunut kuluttamisen yhteiskunta sekä meidät ajan että paikan rajoista vapauttava tietoteknologia.

Ja, me elämme suomalaisina, 90-luvulla syntyneiden globaalien markkinoiden uteliaina kuluttajina tätä historiallista hetkeä: voimme ja pystymme luomaan sekä muokkaamaan omia olemisemme ehtoja ja identiteettiämme ennen kokemattomilla keinoilla. Saamme viettää arkeamme ja etsiä mielikuvituksellisia maailmoja liki täysin luontoyhteydestä ja fyysisen ympäristön paineista vapautettuina; voimme pystyttää niin tietoliikenneteknologian ja verkottuneen uusmedian kuin perinteisen median maisemissa omia yksityisiä tai yhteisöllisiä todellisuuksia; kykenemme muovaamaan median impulssivirrasta ja internetistä sekä sen sukulaisverkoista ammennetuista digitaalisista viesteistä ja takaisin verkkoon omista kotikoneistamme lähettämistämme sanoista, haluista ja kuvastoista yksityisiä, privaatteja olotiloja, paikkoja, jotka ovat vapaita luonnon ja ruumiin määrittämistä aikaulottuvuuksista, ilman maantieteellisiä kahleita.

Mutta samalla meistä tuntuu, että elämämme on koko ajan kuin katkolla; ajatuksia vaivaa väliaikaisuuden ja menettämisen, häviämisen ja

katoamisen mielikuvat; muisti ikään kuin pätkee ja tapahtumavirratt seuravat vyörymäisesti toisiaan kohta kadoten, uusien uutisten ja mainoskuvien vallatessa tajuntaamme.

Ja vaikka elämämme on todellisten tai virtuaalisten tavaratalojen ja mediakuvastojen, uusien etnisten keittiöiden ja aistinautintojen sekä kauniiden esineiden täyttämää eli kulttuurisesti ja tiedotuksellisesti rikkaampaa kuin koskaan historiallisesti aiemmin, niin katsomme ympärillemme ja toisiamme, ja havaitsemme itsemme sisäisesti kevyemmiksi ja riittämättömimmiksi: elämää selkeyttävä ydin karkaa kauemmaksi, tyhjenee tai muuttuu päivä päivältä ohuemmaksi. Olemmekin uuden tilanteen muovaamassa arjessa ja rooleissamme työpaikoilla enemmän varuillamme ja tyytymättömämpiä kuin asettuneita ja rauhallisia. Paranoia, tulevaisuuteen ja muihin ihmisiin sekä omaan peilikuvaan liittyvät epäluulot ovat päivän tunnekuvia. Riitänkö minä? Mitä minusta ajatellaan? Kelpaanko haastattelutilanteissa tai ihmissuhdemarkkinoilla?

Silmiemme edessä muovautuva digitaaliseen teknologiaan perustuva verkostunut media ja sen lävitse virtaavat olemisemme heijastumat ovat alustamassa suomalaisen kulttuuriin sen historiallisesti merkittävintä muutosta: luonto ja lihallinen todellisuus karkaavat olemisen reuna-alueille ja median eri tuotantokoneistojen synnyttämät kuvat ja puhe, teksti ja emootioavaruudet siirtyvät elämämme keskiöön, asettuvat uudeksi ympäristöksemme manipuloidakseen ja johdatellakseen tapojamme nähdä, ajatella, tuntea ja toimia. Media myötää meitä ja tuntuu muuttuvan meidän alitajuisesti jo hyväksymäksi näkymättömäksi kädeksi, tiemme näyttäjäksi ja olemisemme näyttämöksi.

Tämä uusi totaalimedia viittaa ensisijaisesti omiin sisältöihinsä, se syö merkkejään eli itseään ja sulattaa digitaalisen kieleensä liki kaiken: uudet ideat, erilaiset pääomat ja niiden vaihdannan, vastarinnan ja kontrollin, ostamisen ja myymisen, oppimisen ja osaamisen, halut ja perversiot, taivaan ja maan sekä niin yksityisten ihmisten kuin julkisen, yleisen

keskustelun. Juuri tähän viittaa aikaamme hyvin haisteleva kirjailija Markku Eskelinen kirjassaan ”Digitaalinen avaruus” kirjoittaessaan digitaalisesta avaruudesta yhtenä kirjallisuuden uusista mahdollisista käyttöliittymistä, joka koostuu eri tahtiin muuttuvista ja liikkuvista osista (Eskelinen 1997).

Uuden mediamaiseman rinnalle on kehittynyt mediakeskittymää vahvistava niin laillinen kuin tänään avoimesti laiton, 90-luvun alkupuolella psykoanalyttisilta markkinapaikoilta ja itsehoitokulttuurilta keskiötä vallanneet uutuudet: psykofarmakologia, neuropsykiatria, mielentiloja säätelevät täsmälääkkeet sekä poliisien jahtaamat niin kannabis- ja opiaattivalmisteet kuin uudet, vielä lain ulottumattomissa internetissä kaupattavat designer-huumeet (ovatko ne tänään pakoa todellisuudesta vai uusi kokemisen taso?)

Nyt, lähestyessämme vuosituhannen vaihdetta, on digitaalisen mediatuotannon ja viihtymisen ja kuluttamisen painopiste siirtymässä teknologian ja mediamarkkinoiden taloudellisista intresseistä kohti käyttäjien ja ihmisten kokemuksellisuutta sekä erilaisten virikkeiden ja elämyskulttuurin tuottamista ja kehittelytyötä. Viihdetuotannot valtaavat olemisen ja yhteiselon eturintamaa, interaktiiviset eli vuorovaikutteiset ohjelmatuotteet lisääntyvät, median käyttöliittymistä hiotaan älykkäämpiä ja nopeampia. Olohuoneissamme on kohta korkeatasoisia ja käyttäjän sekä käytön kannalta helppoja kuvaruutuja, digitaalisia televisioita tai nopeayhteyksisiä tietokoneavusteisia käyttöliittymiä. Nämä uudet mielikuvitusikkunat mukautuvat ja oppivat omistajiensa ja käyttäjiensä tarpeita haisteleviksi, profiloituvat ja personoituvat. Uusmedian kehitystyö siirtyy insinööreiltä mielikuvien, design-tuotteiden ja symbolisten kuvien tuottajille; teknologiasta mielen ja merkkien maisemaan.

2.1 Pakkomielteenä oma minuus

Edellä kuvailemani muutos on johtanut siihen, että me nykyiset media-

kansalaiset ja kansainvälisen viihdekulttuurin kuluttajat olemme 90-luvulla, muutamassa vuodessa, löytäneet itsemme etsimässä pakonomaisesti keinoja selvitä elämästä eli olemme jatkuvasti kysymässä identiteettimme, minuutemme perään. Samalla kun kansainvälistyminen, internet ja uudet satelliittitelevisiot ovat yhdessä perinteisten medioiden sisältöjen monipuolistumisen kanssa vapauttaneet meitä vanhojen sosiaalisten kuvioiden ahdistavista rajoista, löydämmekin itsemme yhä useammin pätkäilemästä miten rakentaa ja muovata, muuttaa tai peittää entisiä minuuksiamme. Prosessi on monimutkainen sillä käsityksemme identiteetistä on muuttunut: minuus on tänään jatkuvasti liikkuva, monikasvoinen, vaihtuva ja pirstaleinen; identiteetin etsimisestä ja rakentamisesta onkin tullut pakkomielteemme ja halujemme hämärä mutta samalla intohimojen lataama kohde.

Mahdollisista minuuksista on tullut viimeisiä keinojamme selvitä nykymaailmassa; identiteetit ovat meille äärimmäisen tärkeitä, kuin viimeisiä kulkuvälineitä haastavassa kaupunkiviidakossa, henkisiä ratsujamme omaan tilaan, olemassaolomme avaruusaluksia ja psykologisia agenttejamme, joilla kuljemme ja yritämme taistella menestyksestä jatkuvasti muuttuvassa tapahtumien, talouden ja teknologian, psyykkisen stressin sekä mainos- ja mediakuvien arkkitehtuurissa.

Katalonialainen, Berkeleyyn yliopiston sosiologian professori Manuel Castells, jonka oivaltavaan ja todistusvoimaiseen aikaamme muutosten sosiaaliseen analyysiin tämä kirja pitkälti nojaa, korostaakin kuinka identiteeteistä on tullut merkittävin yksilöä ja pienyhteisöjä kantava voima: "... (identiteetit) rakentavat suhteita ja etuja, arvoja ja projekteja kokemusten ympärille, sekä estävät hajoamisen ja katoamisen tarjoamalla erityisen yhteyden identiteetin sekä luonnon, historian, maantieteen ja kulttuurin välille." (Castells 1997).

Joskus katsoessamme televisiota tai viipyessämme internetin vuorovai-
kutteisissa keskusteluavaruuksissa saamme ehkä hetkeksi kiinni

hahmoista ja hetkistä, joiden varassa kannattaisi elää ja olla. Mutta media kertookin meille muutoksesta, jonka sisältö on median itsensä välittämä ja luoma muutos. Ja median meille näin kuvaama maailma vaatii identiteettejä, jotka jo hahmottuessaan edellyttävät seuraavia uusia minuuksia sillä verkostoissa väliaikaisesti saavutettu voimakkaan minuuden kokemus kestääkin vain välähdyksen ja on täytyessään jo tyhjä.

Media on jo arkemme ja kertomus kulttuuristamme. Media tulkitsee tarinaamme, jossa heijastuvat mielihalumme ja uteliaisuutemme sekä tekomme liki tosiaikaisesti meille takaisin. Sherry Turklea lainatakseni: ”Uusi mediateknologia ja tietokoneiden maailma on aikamme tärkeimpiä peilejä sillä sinne heijastetaan tärkeimmät toiveemme, taloudelliset, eroottiset, vallantäytteiset, menestymisen odotukset ja etenkin käsityksemme omasta itsestämme.” (Turkle 1997)

Olemme menneet identiteettien ja median yhdistymisessä jo niin pitkälle, että osa meistä ajattelee ja uskoo, että teknologisissa välineissä, virtuaalimaailmoissa ja verkostoissa tapahtuva yhteisesti jaettu fantasiointi, kuvittelu, pelaaminen ja mediaan heijastettujen toiveiden eroottisuus vievät meidät kohti jotain todempaa ja tärkeämpää kuin mitä saavutamme omalla kehollamme; että liikkuminen ja läsnäolo netissä tai mediassa olisi todellisempaa kuin toisen ihmisen suora kohtaaminen.

Olemmekin nykyisen median maisemassa alkaneet ottaa asiat, ihmiset ja ilmiöt niiden pinnalla olevan arvon ja kuvan mukaisina; olemme erottamassa itsemme inhimillisen historian kasvuprosesseista, jotka perinteisesti kulkisivat havainnoista ja elämän arjen yksityiskohdista, informaation aistimisesta kehon kokemuksen kautta tiedoksi, ymmärrykseksi ja siitä kyvyksi päätellä, arvottaa ja elää ihmisiksi muiden kanssa- ihmisten rinnalla.

2.2. Poliittiset arvopohjat hämärtyvät

Minuutemme ei synny enää niin, että kasvaisimme yksilöinä ja itsenäistymme ottamalla paikkamme sukupolvien ketjuissa ja psykologisesti aikuisiksi kehittyvinä ihmisinä. Dan Thu Nguyen kysyykin artikkelissaan *The Coming of Cyberspacetime and the End of Polity* mitä tapahtuu vallalle ilman koettua tietoa ja ymmärrystä? Miten kohtelemme toisiamme, miten toimimme ilman ruumiimme kautta suodatettua ja ymmärrettyä tietoa? Korvaako silloin yleinen toiminnallisuus tietoisien tekemisen, korvaako tehokas mutta samalla neuroottinen puuhailu ymmärryksestä kasvavan taidon tehdä päätöksiä; hämärtyvätkö yhteisesti koetut ja laajassa mielessä poliittisiin arvopohjiin perustuvat yhteisömme? (Shields 1996)

Rakennamme juuri nyt uusia kulttuurisia kenttiä ja järjestelmiä, joissa siirrymme lopullisesti merkkien ja symbolien, viittausten ja huhujen, maineeseen ja intresseihin perustuvien liittojen talouteen. Vaihdamme arvoja keskenämme median digitaalisesti koodaamien symbolien kielellä ja elämme maailmassa, jossa valta sekä vaikuttaminen ja osaaminen ovat loputonta taistelua yhteiskunnan kulttuuristen koodien ja symbolien hallinnasta.

Manuel Castellsin mukaan aikamme kasvot ovat sekunnin murto-osissa tehtävät ja globaalisti tuottoaan hakevat pääomien siirrot; eri aikaulottuvuuksissa toimivat yritykset; tilapäistyöt ja työelämän joustot; verkostotalous; elämänkaaren ja elämäntapojen hämärtyminen; ikuisen elämän fantasia ja tämän etsiminen kieltämällä kuolema; nopeasti alkavat ja silmänräpäyksessä päättyvät sodat sekä virtuaalisen ajan kulttuuri. Nämä kaikki heijastuvat medioissa siten, että käyttämämme merkit, sanat, kuvastot ja hahmot irtautuvat yhteyksistään ja liitelevät vapaina merkityksen yhä useampia asioita yhtä aikaa. (Castells 1996) Seksuaalisen viettelyn sanat valtaavat filosofian, lainaukset uskontojen myytteihin perustuvasta kielestä korvaavat psykologisen terapiakielen ja politiikassa

aletaan puhua enkeleistä.

Kun pääomien liikkuminen ja kulutuskulttuurin pääideat syntyvät kansainvälisissä tuotannoissa ja ne jaellaan medioiden kautta paikallisille markkinoille, joudumme tekemään yksilöinä identiteettityötämme monella rintamalla; mallit ja kuvastot ovat kansainvälisiä mutta ne tunkeutuvat mediaverkkojen ja television kautta meille läheisinä, intiimeinä, työntyen aivan sisäisen maailmamme kalvoille, pumpaten samalla meihin uusia, halujemme kanssa flirttailevia sumeita horisontteja. Digitaalijan media- ja kulutuskulttuuri hyödyntää näin geneettisestä perimästäemme nousevaa lajikäyttäytymistämme ja siellä olevaa olemassaolon viettiä, haluamme olla menestyjiä ja selviytyjiä.

Ennen mediakäyttäytyminen yhdisti ihmisiä mutta tänään medioiden keskusjohtoisuus luhistuu. Kansainvälisen (mainos) mediakuvien virran kasvu ja internet johtavat epävarmuutta lisäävään ja määrittelyjä pakenevaan arkeen. Miten siis yksilöiden ajatukset, halut, toiveet, etiikka, ideat ja moraalit näkyvät ja kuuluvat uudessa digitaalisessa todellisuudessamme?

Tämän kirjan lähtökohtana on ollut analysoida ja hahmottaa miten luonteeltaan globaali ja digitaaliseen teknologiaan perustuva uusi verkostunut media ja elektroniset markkinat sekä kommunikaatio toimivat; miten yksilöiltä ja yhteisöiltä vaaditaan uutta kulttuurista osaamista sekä eettistä etsintää että identiteettityötä.

Pyrin kuvailemaan minkälainen todellisuuskokemus meissä syntyy uusien medioiden tunkeutuessa yhä syvemmälle sosiaalisen olemaisuuden ytimiin; minkälaista on aikamme poliittinen ja yhteisöllinen identiteettityö globaalin kommunikaation murtaessa demokratian perinteisesti vaativat rajattujen resurssien ja tilan ulottuvuudet? Aikamme keskeisiä kysymyksiähän on millä perusteilla ihmiset muodostavat nykyisin yhteisöjä; mitä on tuleva politiikka ja minkälaista poliittisuutta meneillään oleva muutos

synnyttää?

Entä mitä tapahtuu, kun uusia virtuaalisia sekä verkottuneita yhteisöjä yhdistävätkin kapeat ja nopeasti vaihtuvat intressit perinteiseen kehitykseen ja pitkiin elämänkaariin verrattuna; mihin uudessa digimediassa käytetty kieli viittaa sen irtauduttua fyysisesti koetusta ja ymmärretystä yhteydestä - mihin kielen uskottavuus perustuu?

3. II ESSEE: IDENTITEETTI ON AGENTTIMME - mutta minuus on jatkuvasti suhteellinen tila

Vielä 80-luvun lopulla, modernin projektin ollessa Suomessa voimissaan, saatoimme kuvitella ja suunnitella elämänuraksemme selkeitä näkyjä ja nimikkeitä: minusta tulee opettaja, jään kotiäidiksi, pyrin virkamiesuralle tai karriääriin, olen puolueaktivisti, välillä työtön mutta urheilija, opiskelen lääkäriksi; kuulun sodan kokeneeseen sukupolveen, olen feministi ja sinkku, toimittaja, kasvoin työväenluokassa mutta olen kristitty.

Näin suomalaisten identiteetit rakentuivat selkeästi hahmotettuina ja yksinkertaisesti kuvattuina identiteetteinä ja elämänkaarina. Menestymisen elämässä oli yhteisössä hyväksytyjen mallien toistamista ja kopiointia. Koulutuksen ja ammatin kautta omaksutut roolit näyttivät meille tien, ainakin muotonsa puolesta, omaan onneen ja autonomiaan, hyväksytyyn ja omalla työllä saavutettuun lokeroon ja arvoon suuressa mutta turvallisen tuntuudessa maailmassa (isä ja äiti).

Tänään kehittyneen läntisen maailman ihmisten tosielämässä toteutuva työaika onkin putoamassa vuosituhannen vaihteessa noin 30 vuoden kaistaan yksilön koko elämänkaaresta. Ja samalla meidän keskimääräinen elinikäodotuksemme on noussut kurottaen aina 75-80 -ikävuoden vanhuuteen. Vietämme nykyään suurimman osan elämästämme muualla kuin tuottavassa työssä, myymässä työnantajille aikaamme tai oleilemalla fyysisesti kotipiirimme ulkopuolella.

Syvemältä tasolta arvioiden kehittyneiden yhteiskuntiemme merkittävin haaste ei näyttäisi olevan pitkäaikaistyöttömyys ja sitä myötä vieraantuminen vaan työteon ja ihmisten ansiotyössä käyttämän ajan lyhentymis-

nen ja väheneminen, oman vapaa-ajan ja itselle vietetyn tilan nopea kasvu.

Toisen maailmansodan jälkeen syntyneen hyvinvointivaltion sosiaalidemokraattisen rakentamisprojektin päättyminen sekä modernin ihmiskuvan liudentuminen postmoderneihin verkostoihin on vienyt meidät etsimään minuuden eri muotoja; lisääntyneestä vapaa-ajan täyttämisestä on tullut viihtymisen, kokemisen, koskettavan eläytymisen ja selviytymiskeinojen metsästystä.

Yhdessä sukupolvessa nopeasti tapahtunut sosiaalisen olemassaolon muutos on antanut viihde- ja elämystuottajille, oopperalaulajien areenaesiintymisille ja jääkiekkoteollisuudelle, seksin markkinoille sekä rockin megakonserttien speaktaakkeleille ja näitä välittävälle, tapahtumien eri ilmiöiden yksityiskohtaisia mikrotasoja mielellään uutis- ja keskusteluohjelmissaan penkovalle medialle liki rajattomat kasvu- ja laajentumismahdollisuudet. Media hyödyntää sekaannusta, jossa tämän päivän uudet ulottuvuudet, ihmisten muuttuvat roolit sekä niin eri sukupolvien kuin miehen ja naisen eriytyneet tavat elää ja toimia muuttuvat.

3.1. Minuudesta tulee sosiaalista pääomaa

Työura elämänkaarta keskeisesti jäsentävänä määrittäjänä ja minuudelle sisältöä antavana tarinana on väistymässä. Traditionaalinen odotuksemme ja käsityksemme elämänkaaresta pirstoutuu ja siitä tulee yksilöllinen *story*, että elämämme on ”se” meidän oma tarinamme. Minuutta rakennetaan ja puretaan kuin uutta talviloman matkakohdetta suunniteltaessa; uusi ihmissuhde aloitetaan ja siitä luovutaan kuin arvioisimme havittelemamme osakehuoneiston hinta-laatu -suhdetta; uudesta työurasta neuvotellaan ja sitä arvotetaan kuin laskisimme minkä pörssiyhtiön osakekurssille odotamme pitkässä juoksussa parasta pääomalle sijoitettu tuottoa.

Toimimme identiteettitaloudessamme kuin nyky-yhteiskunnan markkinoiden perusvoimat: pääasiana mahdollisimman nopea liikevaihdon kasvattaminen ja voiton kerääminen sekä tuotannon kasvattaminen ja kuluttaminen; markkinoilla pärjäämisen ehtona on rakentaa identiteettityöstä ideologia, kohottaa se strategiaksi, jonka avuin selvitä hengissä. Olemme oppineet miten toimia ja käyttää sosiaalisia taitoja menestyksellisesti; miten löytää ne erilaiset minuudet, jotka toimivat parhaiten nopeasti vaihtelevissa tilanteissa. Ohjaavathan meitä mainonnan ja median joka aamu uudistuvat pyrkimykset kertoa minkälainen minuuus ja identiteetti on päivän markkinoilla haluttavaa ja ”chic”.

Mutta miten säilyä ja samalla olla ehjä persoona, jatkuvasti joustava, monta yhtä aikaa; miten seistä ja hengittää pää pystyssä, tuntea olevansa henkisesti koossa? Suomen Akatemian vanhempi tutkija Juha Siltala onkin kyseenalaistanut useasti nykykehityksen nojaten psykoanalyttiseen viitekehikseensä: ”Ollakseen avoin, joustava ja yhteistyökykyinen ihminen tarvitsee suhteellisen vakaata minuutta. Vain vakaalta pohjalta uskaltaa luopua rajoistaan. Vakaata minuutta ei synny, jos ei koe jatkuvuutta ja ennakoitavuutta millään elämänalueella edes lapsena.” (HS 16.4.97)

3.2. Kysymme miten, emme miksi

Olemme havahtuneet siihen, että tulevan vuosituhanen vaihtuessa identiteetti eli minuuus onkin kovin eri asia kuin ne tutut roolit, joita olemme oppineet ja tottuneet kantamaan sekä sosiaalisesti kopioimaan. Roolien luonne ja idea liittyvät toimintaan ja tekemiseen, hyväksymisen nyökkäyksiin, tilanteisiin työpaikalla tai elinkaaren eri vaiheissa tai tilanteisiin suvun tai kotipaikkakunnan yhteisön piirissä. Voimme viitata rooleihimme puhekielessä tai mediassa ja kaikki jotenkin arvaavat sekä tietävät minkälaisesta ihmisestä roolihahmossa pitäisi olla kysymys. Rooli perinteisessä mielessä pysyy samana vaikka yksilö roolin sisällä muuttuisi.

Mutta kun minuuksien määrittelyprosessi siirtyy yhä syvemmälle digitaalisen median loputtomaan yhteiseen keskustelu- ja määrittelyavaruuteen, paljastuvat perinteisesti omaksutuissa rooleissa pitäytymisen kestättömyys ja vanhanaikaisuus. Nykyajassa toimivaa minuutta ei voi enää synnyttää siten, että valitsee vain roolin, jota alkaa esittää ja näytellä tai jonka kopioi; uskottavuus on karissut myös minäideaaleista, joita esitetään pinnallisen tietoisuuden varassa.

Joudumme tekemään identiteettityötä, joka liittyy eri asioiden ja tilanteiden merkityksiin, työmenestyksen, seksuaalisten kokemusten ja elämän aistillisten ulottuvuuksien sekä ympärillämme tapahtuvien ilmiöiden tulkintaan sekä niistä johtopäätösten muodostamiseen.

Rooleja on paljon mutta identiteettejä voi olla yhä useampia. Identiteetin hahmottaminen onkin elämän merkitysten jatkuvaa löytämistä ja kadottamista, alituista uusia lupaavien viestien etsimistä ja kokemuksillemme tulkinnan antamista. Minuuden luominen, identiteetin toimivuuden tarkastelu ja erittely, rakentaminen ja vertailu ovat ensisijaisesti mielikuviin ja omaan sekä toisten arvoihin liittyvää kulttuurista työtä.

Mutta tämä minuuden etsiminen on samalla kuin unissa läsnä olevaa pelkoa kaiken olemassa olemisen pohjamme pettämisestä, uhka yksinäisyydestä ja tunne hylkäämisestä. Minuus onkin tänään jatkuvasti suhteellinen tila.

3.3. Jotain kivaa illaksi

Ahneesti maailmasta raportoivan median impulssit ja kulutuskeskeisen elämämme luomat sosiaaliset sekä henkilökohtaiset paineet ja olemisen paniikki ovat herättäneet meissä voimakkaan halun ja tarpeen ilmaista omaa identiteettiämme muille. Jatkuvasti.

Innokkuutemme vertailla elämäntyylejä kuuluu nykyisin liki kaikille elämänalueille aina työidentiteetistä seksuaalisten halujen ja niiden toteuttamisen teknisten taitojen erittelyihin, asuinkortteliemme historian tai lastemme koulujen opetussuunnitelmien pätevyyden tai sukumme traditioiden laatu-, keittiötaito- ja tyylitietoisuuden todistamiseen.

Suomessa eletäänkin uutta ja kaiken kattavaa sosiaalisen ja identiteetti-vertailun aikakautta.

Etsimme rajojamme testaavia ääritiloja, extreme-kokemuksia. Haluamme ottaa riskejä. Toivomme, että elämä itse olisi se suuri riski, jossa pääsimme syntymään vuosittain uusiksi yksilöiksi.

Keskuuteemme on syntynyt intensiivimatkaoppaiden ammattikunta, joka myy meille kannustematkailua: ”Matkan teema voi olla historiasta, tulevaisuudesta tai mielikuvitusmaailmasta. Se voi olla mustalaisleiri, tsaarinaika tai Viipurin valloitus.” kuvailee intensiivimatkaileguru Timo Heinaro Helsingin Sanomissa konsultointipalvelujaan, joita myy yrityksille (HS 6.9.97). ”Asiakkaat voi viedä hausalle puna-armeijan uudelleen-koulutusleirille Porkkalaan, Etelä-Amerikan diktatuuri -henkisiin bileisiin kallioluolaan.”. Ja markkinoita hakeva media liittoutuu tämän elämyksiä ja seikkailua myyvän viihdeteollisuuden kanssa.

Historiamme traditiot ja perinteestä omaksumamme rituaalit menettävät merkityksiään. Menneestä maailmasta ja aiemmin vavisuttavia muutoksia synnyttäneistä uutisista tuotetaan teemaelämää ja viihdyttävää pikkukivaa (Lenin on kakku, joka syödään), jotain yllättävää illaksi tai itsenäisyyspäiväksi, jota juhliä ystävien kanssa.

Haluamme viedä itsemme eri tilanteisiin, joissa pääsemme testaamaan sosiaalisia löytöjamme, haluamme koetella itseämme julkisilla areenoilla: kaljaterasseilla tai naistenlehdissä, iltapuku- ja ihmissuhdekutsuilla, internetin keskustelufoorumeilla tai ulkomaanmatkoilla. Haluamme nähdä

eri medioissa miten habituksemme, sosiaalinen vaatuksemme toimivat. Toivomme, että meidät nähdään pinnan kautta ja hehkumme kohottavasti nähtynä, haluttuina ja ollen uusien katseiden ostettavissa. Tarvitsemme jatkuvaa palautetta ja todistusta paikastamme maailmassa. Etsimme hyväksyntää, joka rauhoittaisi mieltämme, että kelpaisimme, että pärjäisimme emmekä katoaisi luuseriuden halveksittavan harmaaseen varjomaailmaan.

Mediatuottajat ja heidän televisioyhtiöille myymät puhe- ja keskusteluohjelmat sekä neuroottisissa ihmissuhteissa kylpevät draamasarjat ovat tarttuneet sosiaalisen identiteettimme pakonomaisen etsimisen kultasuoneen. Tuottajathan näkevät minkä haastattelututkimukset kertovat: yhä useampi meistä kokee olevansa enemmänkin joukko eri minuuksia ja rooleja kuin se yksi ja sama. Ja löytäessämme uusia puolia itsestämme, haluamme testata niitä. Ja tähän ihmettelyyn, minuutemme tutkimusmatkaan ja koetteluun, tarvitsemme uutta mediaa, arvottavia ja provokatiivisia juontajia ja internetin keskusteluavaruuksia.

Median uudessa maisemassa pääsemme myös neuvottelemaan paikastamme ja uskottavuudestamme sosiaalisesti tunnustettuihin rooleihin. Voimme laskelmoida ja tehdä sopimuksia minuudestamme, jota tarjoilemme markkinoille.

Olemme alkaneet myös pilkkoa identiteettejämme: niitä on vaikka se, joka esiintyy julkisessa ja työelämässä; toisaalta toinen on kotona, sen suljetuissa intiimeissä piireissä toteutuva. Tai ystäväpiirin verkostoista palautetta (äitiä) itselleen etsivä. Identiteettejä on useita, jotka liikkuvat nettiavaruudessa tyydyttämässä piiloteltuja viettejä ja halujaan.

Talouden kaikkivaltaisuuden ja informaatioyhteiskunnan vahvistumisen myötä uudet muutoksen voimat määrittelevät meille globaaleja suuntiaan: pärjätäkseen yksilön tulee olla kykenevä jatkuvaan muutokseen, sopeutumaan koko ajan ”uuden” muuttuviin ehtoihin niin ammattiuralla kuin

kuntosalilla, erotiikassa sekä kotipihalla. Digitaaliseen aikaan siirtymisen murrosvaihe tekee meistä aikaisemmin elämässämme yhtenäisyyttä ja vapautta etsivistä ihmisistä hajakeskitettyjä ja mieleltämme moninkertaisia (multippeli persoona).

3.4. Mediassa vallitsee minuuden kultti

Koska televisio on ja tulee pysymään vielä pitkään sinä yhteisenä symbolisena ilmana, jota päivittäin hengitämme, tarkastelen miten televisio-ohjelmien ja lähetysvirran seuraaminen ja ruudun lukeminen on minuuden etsimistyön astuttua näyttämön eteen muuttunut. Katselukäyttäytymisemme kehitystä on tärkeä havainnoida sillä suomalaisten televisio-ohjelmavirran kulutus ja eri medioiden seuraaminen on palkkatyön tekemisen jälkeen merkittävin ajan käytön ja tilassa olemisen muotomme. Seuraammekin mediaa sen eri lajeissaan huomattavasti enemmän mitä käytämme keskimäärin esimerkiksi henkilökohtaisten ihmissuhteiden viljelyyn.

Emmekä me muutu markkinoiden toivomalla aikataululla tulevaisuuden aktiivisiksi tietokonepohjaisen uusmedian suurkäyttäjiksi vaan television katsominen tulee säilyttämään passiivisen luonteensa.

Mutta ihmisten käyttämät television katsomisstrategiat ovat muuttuneet. Televisio ja sen ohjelmistot ovat tänään mielellemme ja alitajunnallemme samaa ja yhtä tärkeitä kuin käyttäytyminen ja koettu elämä öisille unillemme. TV tarjoaa raaka-ainetta ja impulsseja, joihin eläytyä ja joita vasten peilata omaa itseä ja identiteettiä.

Me television katsojina haluamme tulla vietellyiksi valmiiksi ajateltujen viihde- ja draamapakettien sekä elokuva- ja uutis- ja urheiluhjelmien äärellä. Toiveemme on, että media antaa. Odotamme saavamme mutta emme koe tarvetta antamiseen. Nautimme olostamme palveltuina,

tyydytettiinä, mutta emme ole kovin kiinnostuneita osallistumisesta ohjelmatyyppeihin, joissa meiltä odotetaan liian aktiivista vuorovaikutusta. Kriteerit, joilla valita eri ohjelmakanavien ohjelmistoista niitä haluttuja ja mieleisiä, perustuvat tunteisiimme siitä miten saavutamme itseä koskettavaa sekä sosiaalista vertailua ruokkivaa kokemuksellisuutta eli elämyksiä ja aineksia oman minuuden rakentamistyöhön.

Kulutamme enemmän ohjelmien pintamerkityksiä välittämättä ammattilaisten korostamasta ohjelman käsikirjoitustyöstä. Meitä ei säväytä toimittajan ajatukset tai ohjelmissa esiintyvien henkilöiden todellisuus vaan erilaisia tunteita sekä aistimuksia herättävät yksityiskohdat. Banaali ja itsestään selvä esimerkki: pääministeri Paavo Lipposen häät ja syysvauva koskettavat ja puhuttavat paremmin kuin valtiontalouden tila. Etäännyimme virallisesta kulttuuristamme ja yhteiskunnassamme tapahtuvat syvät muutokset eivät saavuta katsojan sisäistä maisemaa. Ammattilaistermein: graafisen kerronnan voima, hyvä rytmi sekä visuaalinen tyylin osaaminen yhdessä ruudussa näkyvien kauniiden ihmisten aistillisuuden kanssa synnyttävät visuaalisen miellyttävyyden, viettelevän intensiteetin ja imun. Nämä elementit ratkaisevat (MTV).

Nykyinen televisionkatsoja haluaa olla seikkailija ja kulkija, hedonistinen medianomadi. Television äärellä vietetään aikaa liikkuen eri ohjelmien välitiloissa, kanavalta toiselle, mielijuontajasta ja talk-shown -vetäjästä kaapeli- tai satelliittikanavan trash-ohjelmistoihin, uutisista urheiluun. Istumme kuin ranskalaisessa katukahvilassa ja katseemme pysähtyy hetkeksi yhteen ohikulkijaan - jonkin ohjelman äärelle - tutkimme katseemme vangitsijaa ja annamme mielikuviamme liikkua vapaina, haluamme heittäytyä mutta yhä harvemmin jääme enää yhteen ohjelmaan passiivisena kiinni.

Odotamme iltaa ja suosikkiohjelmaamme. Luomme ja synnyttämme päivän mittaan mielikuviamme, odotuksia ja kysymyksiä, joita omat ongelmamme, päivän uutistapahtumat ja iltapäivälehtien ennakkotiedot

ovat sisällämme herättäneet. Haluamme päästä median äärelle vertailemaan tuntemuksiamme, etsimään itseämme.

Mielestäni kannattaakin siirtyä puhumaan television katsomisen uusista strategioista sillä ohjelmiin osallistumisen intensiteetti katsomistapahtumisen merkitsijänä on oleellisempaa kuin ohjelmien katsomista määrällisillä mittareilla seuraaminen.

Televisiomedian äärellä syntyvä identiteettityö alkaakin yksinkertaisen nautinnollisuuden ja ajan täytön etsinnällä tai pelkän iltarituaalin ja totumuksen toistolla. Haluamme katsoa ja kuunnella millä sävyillä ja tunnevoimalla eri ohjelmissa (tämä pätee yhtä hyvin naistenlehtien henkilöhaastattelujen lukukokemukseen) esiintyvät ihmiset kertovat omista kokemuksistaan sekä elämässään tekemistä ratkaisuista (mutta miltä he näyttävät?).

Sitten pysähdymme; katsomamme ohjelma alkaa tuntua jotenkin merkitykselliseltä. siinä kerrottava tarina, sen ilmapiiri tai arvopohja koskettavat meitä ja annamme ohjelmalle tunne- ja ajatuskentässämme lisää tilaa. Alamme vaihtaa ohjelmaan liittyviä kommentteja niin kotona kuin työpaikoilla, kyselemme ystäviltämme heidän vaikutelmiaan ja seuraamme lehdistössä käytävää keskustelua.

Television kertoma tarina vaikuttaa meihin syvemmillä, passiivinen ja nautinnonhaluinen television katsomisrituaali vaihtuu minuuden rakentamisen strategiaksi sillä tunnistamme ja löydämme itseämme ohjelmasta: tuossa kerrotaan minusta, minä olen tuona lähetysvirran tarina, sarjan päähenkilö kohtalo kertoo minusta; näyttelijän ilmeet, mainoksen aistillinen hahmo edustavat minua ja niissä tiivistyy mitä tunnen ja oletan itsessäni olevan. Katson, vertailen vaatteita, ilmeitä, televisiokotien sisustuksia, naisten rintoja, äänen sävyjä, kuvan rytmiä tai arvioin miesten sosiaalista voimaa. Samaistumme ohjelmassa kuvattuun ihmisyyhteisöön ja heidän kohtaloihinsa (Kauniit ja rohkeat). Liitymme ohjelman

psykkiseen maailmaan ja suosikkisarjan seuraajien yhteiseen joukkoon. Media tulee meihin ja alamme rakentaa minuuttamme mediassa.

3.5. Media keskittyy meihin

Koska uusien identiteettien rakentaminen on aikamme tärkeimpiä kulttuurisia ja kuluttamisen kohteita, media kertoo ja käsittelee ohjelmissaan luonnollisesti juuri eniten meitä ihmisiä ja kohtaloitamme. Kiinnostavimpina ohjelmamuotoja ovatkin tänään yksilöiden julkiset tilitystuokiot, nuo aikamme intiimit mediatunnustusseremoniat (televisios- ta haetaan myös oikeutta).

Meitä ympäröi tänään minuuden kultti, jossa median eri muodot sulautuvat toisiinsa, lainaavat toisiltaan, viittaavat toisiinsa, matkivat toisiaan. Uutiset ovatkin kuin mainoksia, mainoksiin kiteytyy uusi kotimainen draama, radio-ohjelmat ovat juorutarinoita. Kaikki viittaa kaikkeen, syntisin pyhimpään, tylsin uusimpaan. Digitaalinen avaruus yhdistää itsensä suureksi hypertekstiksi, jossa menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus ovat yhtä loputonta suurta kommunikaatiota. Syntyy suuri symbolinen kulttuuri ja ympäristö, jota kuvaa hyvin Castellsin määritelmä: ajaton aika ja virtaava tila, *timeless time and space of flows* (Castells 1996).

Kaikkea saa ja voi sekoittaa ja miksata riippumatta asioiden ja ilmiöiden historiasta tai taustoista: buddhalainen henkisyys ja dalai laman Avaloketeshvara-hahmo (myötätunnon Buddha-kuva) ujutetaan Hollywoodin toimintaelokuvaan; köyhän mutta kauniin intialaisen naisen polttohautaus muuttuu Diesel-farkkujen mainokseksi; Aids-potilaan kuolema ja sarajevolaisen tuntemattoman sotilaan veriset vaatteet myyvät italialaisia Kiinassa valmistettuja farmareita. Prinsessa Dianan väkivaltainen Pariisissa tapahtunut autokolari ja kuolema siirtyvät ranskalaisten muotilehtien perversseiksi crash-muotikuviksi. Media tarjoilee herkkupäätteellään kaikkea mitä maailmasta löytyy ja ojentaa

sen meille kuin yksinoikeudella omien sosiaalisten toiveidemme käyttöön ja aineksiksi minuutemme täyttöprosessiin.

Uusien identiteettien etsiminen kaoottisesti muuttuvassa informaation ja merkkien muutosleikissä on kuin peli. Siinä media haastaa meidät kuin suorassa lähetyksessä katsomaan itseämme aina vain uudestaan ja usuttaa tarkastelemaan olemassaoloamme. Media kyseenalaistaa minuutemme oikeutusta ja paljastaa jo tänään huomisen elämän uudet muodit ja muodot. Ja tässä pelissä meidän on pakko hyväksyä toimittajien ja toisten ihmisten ahnaan uteliaisuuden tunkeutuminen yhä syvemmälle privaattimme ytimiin. Julkisuus haluaa ja pakottaa meitä jakamaan yksityisyyttämme, identiteettien rakentamisesta tulee julkinen, median johtama yhteinen projekti (korvaa modernin projektin?).

Ruumiillisuutemme liukenee mediaverkoston mistään alkamattomaan ja mihinkään päättymättömään virtaan. Elämämme kosketeltavuus ja konkreettisuus katoavat ja ympäristöllemme vastuullinen identiteettimme leikitään suhteelliseksi. Meistä tulee bittien impulssivirtaa vastaanottavia ja sen luomaan ympäristöön vain ensisijaisesti reagoivia...?

Mutta tyydyttääkö meitä tämä median ja verkkojen kautta neuvoteltava uusien identiteettien aikakausi? Toteudummeko ihmisinä ja tarpeissamme sekä poliittisuudessamme? Lunastammeko ihmisenä olemisen perusidea viettämällä yhä pidempiä aikoja vain symbolista taloutta pyörittävissä virtuaalisissa avaruuksissa? Minkälaista vastuuta me kannamme fantasioissamme ja medioiden kuvastojen keinoin syntyneistä toimistamme ja teoistamme?

3.6. Elämää On-line

Nuorempi suomalainen, 20 -vuotiaiden sukupolvi kasvaa mediamaisessa, jossa tietokoneiden välittämä vuorovaikutteisuus ja ääntä, kuvaa ja kirjoitettua mediaa keskenään sekoittava käyttökulttuuri sekä median

eri muodoissa surfaaminen ja digitaalisen kielen kerrostumien seuraaminen on arkea ja itsestään selvää arkista elämää. Nuorille ”kulutuksesta on tullut entistä enemmän henkinen kokemus. Nuorten identiteetin muodostumisen kannalta vapaa-aika ja kulutus ovatkin nousseet keskeisiksi elämänalueiksi.” (Helsingin Sanomat 7.9.97)

Vaikka media-ajan nuorten elämä on perussävyltään turvattomampaa ja tunnepohjaltaan väliaikaisempaa kuin aikaisempien sukupolvien, ovat he oppineet selviytymisstrategiakseen ne minuuden rakentamisen muodot, joiden avulla omaksua vanhempiaan paremmin muuttuvan ympäristön asettamia uusia rooleja sekä hallita sosiaalisia tilanteita. Uusmedia-maisemassa kasvavat ja median keinoin ympäristöönsä hahmottavat sekä tarkkailevat nuoret ovatkin persoonallisuudessaan toisenlaisia mitä kuvittelemme: käyttäytymisessään yllättäviä ja ennustamattomia, tunnekentissään usein eksyksissä ja monimutkaisempia.

Nuorten ihmisten psyykkinen kapasiteetti sietää usean eri median sekavaa sisältötarjontaa sekä käsitellä mielessään ja analysoida kaoottisena tulvivaa loputonta informaatiomassaa kasvaa koko ajan. Mutta samalla se tarkkaavaisuuden jänneväli, jota vaaditaan ymmärryksen ja oivalluksen synnyttämiseen eri ilmiöiden ja tapahtumien välille lyhenee. Nykyisen media-aikakauden nuorten kärsivällisyys hahmottaa uusien tilanteiden ja niihin liittyvien omien kokemusten välistä tilaa sekä yhteyttä kaventuu. Ja ainoa, mikä nuorille on jäänyt kuva- ja tietovirtojen sairaan kauniissa maailmassa pysyvästi paikalleen, on loputon selittävien suhteiden etsiminen ja oman paikan, minuuden ainainen (kännykässä) kysyminen.

Jonathan Cole Southamptonin yliopistosta nimeääkin yhdeksi syyksi internetin laajaan suosioon aikamme urbaanin paineen, jossa - vastoin sosiaalista ja biologista perimäämme - joudumme päivittäin kohtaamaan liian suuria määriä kaoottisia viestejä, meitä liikaa arvioivia vieraita silmiä, mainoskuvastoja ja katujen symbolista kohinaa. (Gallagher, Shaun, Cole

1995)

Tätä todellisuuspainetta voimme paeta esimerkiksi maailmanlaajuista suosiota nettikäyttäjien keskuudessa saaneeseen ja internetissä sijaitsevaan virtuaaliseen maailmaan, Alpha Worldiin, jonka kolmiulotteisessa kybertodellisuudessa jo sadat tuhannet eri puolilla maailmaa elävät ihmiset toteuttavat verkkoelämäänsä. Alpha Worldista onkin tullut turvallinen pakopaikka, kiihottavan kutsuva virtuaaliyhteisö, jonka avoimeen systeemiin voi jokainen meistä rakentaa oman mielikuvituksellisen maailmansa, talon ja kodin, jossa fantasiapersoonamme ja rinnakkaisidentiteettimme voivat asustaa. Alpha Worldiin on rakennettu jo kolmatta miljoonaa oma virtuaalista kotia sekä vietetty ensimmäisiä häitä.

Toisena esimerkkinä siirtymisestä virtuaaliseen tunnejakamisen aikakauden on japanilaisen Bandai-yhtiön kehittämä kännykässä elävä virtuaalieläin tamagotchi, jonka voit lähettää hellittäväksi tai päivähoitoon ystäväsi kannettavan puhelimen näyttöruudulle.

Digitaalisessa mediassa ja kyberavaruudessa ei ole enää keskustaa eikä yhteistä jäsentävää tilaa. Elämämme on kuin jatkuva ja omituisesti varioiva On-line kokemus. Se on kuin Castellsin kuvaama uusi ja alituisesti jatkuva eikä missään läsnä oleva tila - ajaton ja paikaton elämä, josta on tullut uuden informaatiokulttuurin materiaallinen pohja.

Ja, voi ehkä olla, että tehokkaassa ja moniulotteisessa virtuaalisessa maailmassa ei enää olekaan merkitystä, tai emme oikeastaan enää välitä siitä olemmeko tekemisissä oikean ihmisen vai koneessa elävän digitaalisen robotin, mikrosirun tuottaman tekstin tai puheen tai graafista hymyään öisen näyttöruudun hohteessa meille tarjoavan avataren kanssa. Tärkeää on vain, kunhan juttu toimii.

3.7. Sähköiset keskusteluavaruudet

”...itseäni kiusaa outo himo, himo keskustelusivuihin täyttää elämäni. Esiinnyn eri nimillä välillä muuttaen persoonallisuuttani. Kuten valehtelemalla ikäni (eikö moni tee niin?).” kysyy nimimerkki Pillow Book nuorten palstalla (Helsingin Sanomat 6.9.97) ja laukaisee välittömästi lehden palstalla pitkään jatkuvan keskustelun nettiriippuvuudesta.

Verkkomaailma ja nettiyhteys ovat uusi todellisuuden kenttä, jonka ulottuvuuksissa pääsee irti sosiaalisen todellisuuden kahleista. Internetissä onkin helppo tuntea anonymiteetin eli henkilökohtaisen tuntemattomuuden takaa sosiaalista tasavertaisuutta. Voit häivyttää keskiluokkaisuutesi, mitätöidä ulkoisen vaatimattomuutesi ja kieltää rumuutesi. Voit fantisoida itsellesi uusia mahdollisia maailmoja, uusia suhteita tai vastata viettelyksiin ilman paljastumisen vaaraa tai pelkoa julkisesta häpeästä.

Harrastamme identiteettitrippailua ja rakennamme internetiin mieleemme eri puolia toteuttavia rinnakkaisia minuuksia. Ja näistä rinnakkaisidentiteeteistämme tuleekin yllättävän itsenäisiä persoonamme sisällä olevia osia ja yksiköjä, jotka alkavat elää omaa elämäänsä. Liikumme uusine ulottuvuuksinemme yhä joustavammin toteuttamassa haaveitamme ja toiveitamme: sukupuolen vaihtamisesta tai oman itsen eri sävyjen varaan rakennetuista maailmoista muodostuu arkipäiväistä ja normaalia. Aika katoaa. Voimme olla yhtäaikaisesti läsnä menneisyydessä, nykyisyydessä ja tulevassa.

MUDit ja irckaaminen, esimerkiksi City-lehden www-pohjainen SurfCity ja siellä deittinet ovat muodostuneet keskeisiksi osiksi modeemiyhteyksien päässä toisistaan elävien suomalaisten psykologista arkea. Sähköiset ilmoitustaulut ja keskusteluryhmät syntyvät verkkoihin useasti spontaanisti ja pyrskähden mutta todellinen dialogi hiipuu niistä nopeasti eikä keskustele etene vaan katkeaa. Verkkokeskusteluja näyttävät jäävän

pyörittämään netissä pääasiassa ammatikseen roikkuvat neurootikot uteliaampien käyttäjien liikkussa ja jatkaessa loputonta Star Trek -matkaansa seuraaville virtuaalisen maailman galakseille ja selailemille, joissa tarpeet ja toiveet mahdollisesti tyydyttyvät paremmin.

Mutta pystymmekö psykologisesti jatkuvasti hakemaan ja etsimään uutta? Jaksammeko etsiä alituisesti ja vastaanottaa muutosta ja muokata vanhaa mennyttä? Eikö meitä ohjaa mediavalinnoissamme helpoimman tien ja mahdollisimman mutkattoman vastaanottamisen periaate (*minimum-effort syndrome*)? Kadotammeko digitaaliseen avaruuteen siirtyessämme huomattavan määrän ihmisenä olemisen taitojamme ja kykyjämme muodostaa arvoja, jotka syntyvät inhimillisissä kohtaamisissa? Filosofi Juha Varto: ”Suurimpana ongelmana on, että olemme menettäneet luonnollisen, intuitiivisen kykymme tunnistaa puhe, jolla on merkitystä ihmiselle. Kiinnitämme koko huomiomme toisaalta teknisiin elämän ratkaisuihin ja toisaalta pelkoon siitä, että joku todella tietäisi uuden tavan ajatella elämästä.” (Varto 1996)

4. III ESSEE: DIGITAALIAJAN POLITIIKKAA: Rajat katosivat - mihin kieli enää viittaa?

Edustuksellista demokratiaa kannattavan ja demokraattisiin vaikutusmekanismeihin luottavan suomalaisen identiteetti on kehittynyt historiansamme siten, että olemme ryhmittyneet konkreettisten rajojen sisällä yhteisten asioiden, perheen, organisaatioiden ja instituutioiden ympärille. Edustuksellisen demokratian historiallinen perusta on syntynyt sopimalla yhteisistä resursseista ja jakamalla valtakunnan rajaviivoilla piirretyssä tilassa verotuksella kertynyttä vaurautta, tuota Terho Pursiaisen kuvailemaa kuninkaan aarretta. Demokratia on toteutunut sopiessamme yhteisten sääntöjen kokoelmista (lait) ja määritellessämme elämisen moraalisia koodeja niin konkreettisten (kansallisvaltio) kuin koettujen (kirkko, koulu ja Yleisradio) rajojen sisällä?

Mutta valon nopeudella viihdettä ja uutisia, globaalin muodin kuvia sekä elämyksiä siirtelevä ja niitä meille kauppaava mediateknologia muuttaa kokemuksiamme perinteisistä ja luontaisista yhteisöistä sekä historiassa sopimistamme poliittisista määritelmistä. Nykyinen, meidät ajan että paikan rajoista vapauttava kansanvälinen mediaverkottunut kuluttamisen kulttuuri, uusintaa arkikokemustamme. Uudessa mediassa muodostuneet identiteettimme pakenevat organisaatioiden ja korporaatioiden edustamia päämääriä ja arvoja. Poliittiset puolueet eivät kykene enää edustamaan meitä rajattoman mediamaiseman nomadeja. ”Puolueet ovat enemmänkin enää vaikutusvaltaisia meklaritoimistoja kuin vahvoja uudistajia.” , toteaa Manuel Castells (Castells 1997).

Syntymässä oleva verkkoyhteiskunta on poliittisesti uusi ja hyvin erilainen mitä perinteinen liberaalis-demokraattinen yhteiselo aikoinaan sai aikaan. Digitaalisen media-ajan politiikka ei enää perustu yhteisesti jaettuun identiteettiin ja luonnollisesti syntyneistä ryhmistä nousevaan sosiaali-

seen voimaan. Kuluttaminen ja viihtyminen, yksilöllisten intressien ja halujen tyydyttäminen mediamaisemassa syrjäyttävät näin yhteisöllisyyden politiikan. Minuudesta tulee uuspoliittinen subjekti eikä perinteisen lehdistön päätöksellä rummuttava suomalaisten nuorten politiikkapako ja alhainen äänestämisen prosentti ole mitenkään omituista tai huolestuttava ilmiö: kääntyminen pois perinteisestä politiikasta on seuraus digitaalisen kielen globaalista logiikasta, ja tämä suuntaus on kansainvälinen.

Jos symbolitalouden ja uusien minuuden rakentamisen strategioiden aikakauden poliittisen kokemuksen hämärtymiselle yrittää etsiä toista selitystä, löytyy se ehkä modernin projektin aikoinaan synnyttäneen valistuksen ajan lupauksien tyhjentymisestä ja valistuksessa syntyneiden tulevaisuuskuvien romahduksesta. Lupasivathan valistus ja sivistys, moderni aika tuoda elämäämme järkeä; uusi aika antoi meille näyn vapaudesta, mahdollisuudesta saavuttaa oma vapaa olemassaolo eli tulla oman elämän omistajiksi; tiede ja kasvatus lupasivat vapauttaa ihmisen historian mielivaltaisuudesta ja irrationaalisuudesta. (Giddens 1991)

Mutta vaikka tieteellinen maailmankuva lupaa meille tänään yhä parempaa, terveyttä ja tieteen rationaaliin saavutuksiin perustuvaa hallitumpaa tulevaisuutta, lyö todellisuuskokemuksemme ja mediasta ammentamamme informaatiovirta meitä tosiasiallisesti koko ajan kasvoille. Maailma ei tule valmiiksi. Elämän ja yhteiskunnan ydin muodostuu ainoastaan kaiken keskeneräisyydestä.

Juuri tähän objektiivisuuden illuusion murtumiseen tarttui Helsingissä syksyllä 1997 vierailut Berliinin Wissenschaftskollegen tutkija professori Yehuda Elkana, jolle länsimainen valistusideologia on loppu: ”Miten enää voi uskoa järkeen ja vapauteen kun suurin osa maailman väestöstä on poliittisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti turhautunut tai suoranaisten kurjuuden ja nälänhädän kourissa, ja kun rationaalisuuteen uskovien maailman harmonia sortuu jatkuvasti järjettömään väkivaltaan ja luonnon

katastrofeihin?”

4.1. Yhteisöllisyys koetaan yksin

Uusi digitaalinen mediaympäristö muuttaa ja johdattelee tapojamme nähdä ja toimia; media flirttailee kanssamme ja viettelee aistejamme ja manipuloi niitä prosesseja, joilla suodatamme ja tulkitsemme aistien kautta sisään ottamiamme viestejä ja impulsseja. Digitaaliseen kieleen pohjautuvat kommunikaatiomuodot irrottavat meidät omista kulttuurisista, historiallisista ja maantieteellisistä lähiyhteyksistämme. Internetissä ja mediavirrassa elävät virtuaaliset yhteisöt pakenevat luonnollisia, kylien ja kaupunginosien perinteistä demokratiaa synnyttäviä yhteisöjä. Kun minuus menee mediaan, ei todellisuus enää ankkuroidu arkikokemuksiin vaan media pukkii meitä koko ajan muualle, pakottaa yksinäiseen identiteettityöhön. Elämästä tulee piinaava mutta ehkä intohimoisen privaatti projekti.

Globaali kuluttamisen ostosverkko, kansainvälisen talouden pörssivirrat ja länsimaille yhteinen viihde (*Titanic*) sekä uutisvirrat hävittävät kansallisen rajoja. Media-ajan valta ei säily enää suurilla instituutioilla kuten valtiolla, yliopistoilla, ammattiyhdistyksellä tai perinteisillä keskusjohtoisilla media-taloilla. Vallan merkit liikkuvat kuin globaali pääoma ja vallasta tulee ensisijaisesti symbolista. Poliitiikan vaikutus ja asema näkyvät enää niiden muuttuvien merkkien kautta.

Aikamme ihmisten poliittisuus toteutuukin prosesseissa, joissa keräännyimme mediavirtojen piirtämille vallan ja voimantunnon, merkkien ja teemojen sekä sosiaalisten muotien ja kiihottavien ajatusten ympärille. Valta muuttaa (*mediassa*) koko ajan kasvojaan.

90-luvun yhteisöllisyydelle on tyypillistä, että se koetaan yksin. Teknomusiikki ja nuorten alakulttuurit viestittävät kyllä uuden kommunikaatioteknologian voimasta ja ihmisten mediassa löytämistä suhteista sekä muodissa

toteutuvasta uudesta yhteisöllisyydestä mutta teknoa tanssitaan transsiin asti yksin.

Kun media-aikakauden kieli muuttuu täydellisen yksilölliseksi kokemuspinnaksi, kadotamme aidoissa julkisissa tiloissa käydyn keskustelun ja siitä kohoavan emotionaalisen ilmapiirin voimakentän eikä poliittista luottamusta pääse syntymään (oleellista yhteisten arvojen löytymiselle). Luonnolliset rajat etäännyvät ja katoavat ja demokratian mahdollisuus heikkenee. ”Jos kansallinen muisti alkaa pätkiä, seurauksena on pahimmassa tapauksessa yltiönationalismia, rasismia, populismia ja dementialismia.”, huudahtaa Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kustantaja Matti Suurpää 60-vuotishaastattelussaan (Helsingin Sanomat 3.11.97).

4.2. Mihin puhuttu kieli enää viittaa?

Kun politiikka hajoaa rajojen kadotessa, irtautuu puhumamme kieli yhteisistä, fyysisesti jaetuista kokemuksista. Puhutun kielen ja ruumiillisen kokemuksen välisen verenkierron heiketessä päästämme irti kirjallisen kulttuurin ja sen takaajana olevan ruumiin muistin vuosituhantisesta perustasta.

Pystymmekin tänään yhä harvemmin tarkistamaan mediassa esitettyjen ja puhuttujen sanojen alkuperiä emmekä kykene vertaamaan verkkojen digitaaliavaruudessa kirjattuja lauseita ruumiimme kautta koettuihin fyysisiin hetkiin ja tilanteisiin. Kadotamme yhteyttämme ihon ja lihan suoraan muistiin, jonka avulla informaatio on sulautunut ja jalostunut tiedoksi ja ymmärrykseksi.

Olemme menettämässä ruumiittoman mediapuheen myötä yhteytemme olemassaolomme syvimpään ytimeen, elämän ruumiilliseen ulottuvuuteen, aikaan jolloin ruumiillinen ja fyysinen kokemus yhdistyivät suoraan havaintoihin, sanoihin ja tekoihin.

Nyt pitää kysyä kykeneekö medioiden luoma uuskieli toimimaan maailmamme uskottavana tulkkina? Jos mediassa pyöriviä sanoja ei ole koettu eikä niiden taustoja eletty, niin kuinka voimme enää luottaa kielen todistusvoimaan? Menettääkö pirstoutuva kielemme uskottavuuttaan kulttuurimme takaajana ja kadottaako itse kieli paikkaansa olemassaolomme kotina? Kun digitaalijan sanat kiertävät globaalissa verkostoissa päätteeltä päätteelle ilman todistettua ja koeteltua kiintopistettä, niin mistä me enää tiedämme sanovatko ihmiset todella mitä tarkoittavat (kun yhä harvemmin edes tiedämme kuka ja minkälainen keskustelukumppanimme on).

Ja miten digitaalisissa verkostoissa syntynyt yhteisö löytää poliittisuutensa; mistä pitäisi keskustella, jotta tulevaisuuteen voisi edes jotenkin luottaa? Miten sähköisiin avaruuksiin siirtynyt yksilöiden yhteisö määrittelee mikä on oikein ja väärin. Miten nämä virtuaaliyhteisöt rankaisevat rikoksista ja minkälaisia mahdollisuuksia niillä on välittää moraalisesti tärkeiksi kokemiaan arvoja?

4.3. Tärkeintä politiikassa: olemassaolo mediassa

Ennen media yhdisti meitä. Televisio, radio ja lehdistö loivat yhteisen kentän, jonka ympärille ihmiset kerääntyivät. Massamedia palveli yhteisöjä toimittain uutisille ja keskustelulle yhteisiä toreja ja tapaamispaikkoja. Demokratia oli sidottu aikaan ja ankkuroitu paikkaan. Mutta Jussi Vähämäen perusoivallusta lainaten politiikan tekemisen kehys ja yhteiskunnallista keskustelua säätelevä periaate on siirtynyt politiikasta kommunikaatioon.

Tärkeämpää kuin mistä puhutaan, on miten puhutaan. Tärkeämpää on olla mukana keskustelussa kuin se, että on jotain sanottavaa.

Media pyörittää yhä suurempaa informaatiomyllä (*samasara*), jonka

materiaali nousee globaalin ja kansainvälisen kulutuskulttuurin kuvastoista. Tässä maailmanpyörässä poliittinen keskustelu joutuu viihteen mediasisältöjen rinnalla yhä heikommalle ja sähköinen mediaverkko latistaa puolueet ja valtaorganisaatiot osaksi yhtä ja samaa viihteen ja kuluttamisen kaoottista bittivirtaa, josta yksilöt noukkivat päivittäiset mainoksensa, kuuntelevat uutisensa ja katsovat rockvideonsa sekä pelaavat identiteettipelejänsä. Säilyttääkseen valta-asemansa ja pystyäkseen vaikuttamaan, puolueet ja vanhojen järjestelmien organisaatiot siirtyvät tänään vauhdilla internetiin sekä uuteen mediaan vaikka niiden uhkana on digitaalisuuden muutosprosessi, joka riisuu vallalta sen historiallisesta olemuksesta perityn uskottavuuden. Näin valtamekanismien entinen auktoriteettiasema taantuu ja puolueiden perinteinen oikeus julistaa oikeaa ja väärää heikkenee.

Ollakseen äänestäjilleen olemassa poliitikkojen pitää nojata median luomaan todellisuuteen ja näkyä verkkojen uusissa virtuaalisissa julkisissa tiloissa. Ja, jos poliitikko haluaa muuntaa ideologisen ajattelunsa poliittiseksi kannatukseksi sekä paikallipuoksi päätöksentekokoneeseen, täytyy hänen päästä manipuloimaan niitä televisiovirtojen kuvastoja, joissa teemme päivittäistä identiteettityötämme. Yhteiskunnallinen taistelu politiikan suunnasta ja poliittisesta johtajuudesta on tänään vain mediapeliä (Väyrynen) ja politiikan käyttöliittymäksi on jäämässä valtaan pyrkivien ihmisen henkilökohtaiset ominaisuudet, poliitikkojen oma ego ja minuus.

Toisen maailmansodan jälkeinen liberaalidemokraattisen politiikan aikakausi on tänään kohtaamassa saman kohtalon mikä muutti viime vuosisadan vaihteen eurooppalaiset monarkiat: edustuksellinen demokratia on katoamassa.

5. IV. ESSEE: VIRTUAALISET SEKSILEIKIT

- Mieli on eroottisin elimemme

Aiemmin meillä oli vain kolme mahdollisuutta valita miten toteutua seksuaalisuudessamme ja kuinka tyydyttää eroottisia halujamme. Ensiksikin saatoimme elää yksin ja kieltäytyä seksistä; toiseksi fantisoida kiihottavia näkyjä ja masturboida; ja kolmas onnemme oli normaalitilanne eli rakastella toisen ihmisen kanssa ja tyydyttyä. Eläen joko parisuhteessa tai harrastaen vapaita suhteita.

90-luvulla tulivat uudet mediat, internet ja vuorovaikutteinen teknologia, jotka synnyttivät puhelimiin ja kotiemme sekä työpaikkojen välkähtelevien näyttöpäätteiden kuvapinnoille flirttailun ja seksuaalisten fantisoinnin uuden ulottuvuuden: netti- ja puhelinseksin sekä virtuaalirakastelun. Toden ja fantasian välimaahan. Nettiseksi on psyykkisesti totta ja suora Online yhteys toiseen ihmiseen. Mutta samalla se on vain unelmaa ja epäsuorasti läsnä oleva piiloteltujen toiveidemme taivaanranta.

Urbanin tiivistymisen ja ihmisten viihteellisiin kaupunkikeskuksiin suuntautuneen muuttoliikkeen myötä yhteiselämämme kaupunkiviidakossa ja siellä ihmiskontaktien solmiminen ovat hankaloituneet ja vaikeutuneet. Keinomme hallita mielihalujamme uusien identiteettistrategioiden syntyessä monimutkaistuvat ja muuttuvat; seksuaalisen kohtaamisen ongelmat lisääntyvät ja sopivan partnerin löytäminen on tuskallisempaa. Naisten uusi seksuaalitalous ja kokeileva, tyydytyksiä aktiivisesti etsivä identiteetti haastavat miesten seksuaalista tilaa mutta samalla naistutkijat raportoivat kuinka kaupunkien arkkitehtuurista on muodostunut naisille pelon maantiedettä ja seksuaalisesti vaarallisia alueita.

Mediasta onkin muodostumassa seksuaalisen minuutemme sekä erotiik-

kamme jatke, ja nettiseksi tarjoaa erittäin houkuttelevan vaihtoehdon muuten hankalan seksuaalitalouden hoitamiseksi.

Virtuaalinen seksi on ihmisille uutta. Seksuaalisten fantasioiden ja halujen kertominen puhelimessa ja kirjoittaminen internetin chat- ja deittimaailmassa saattaa kiihottavuudessaan, stimuloivuudessaan ja nautinnollisuudessaan olla niin voimakasta, että osa meistä ei enää etsi aitoja ihmiskontakteja. Halu ruumiillisiin rakkauskokemuksiin siirtyy nettiseksiä etsivän verkkokeskustelijan elämässä syrjään. Ja kun halumme ja fantasiamme siirtyvät todellisista fyysisen maailman ja ruumiimme lähtökohdista verkon peilisaleihin, niin siellä syntyvät todellisuuskokemuksemme saattavat olla yllättäen väkevämpiä kuin muu ympärillämme jäävä elämä.

Mediasta tulee eroottisen elämämme uusi keskus, johon addiktoidumme. Jäämmekin virtuaaliseksi ensimmäiseksi kiinni juuri mahdollisuuteen esiintyä nimettömänä, anonyyminä. Voimme toteutua piilossa eikä meidän tarvitse tunnustaa julkista persoonaamme. Anonymiteetti räjäyttää minuutemme rajat ja vie meidät kokemaan haluja ja tiloja, joita emme ole koskaan päässeet kokeilemaan luonnollisessa ympäristössä toisten ihmisen kanssa.

Nettiseksi ja anonyymiteetti kyseenalaistavat perinteisiin mies- ja naiskuviin rakentuvat identiteettimääritelmät. Jokainen voi olla kuka milloinkin haluaa. Käyttäydymmekin verkkomedian keskusteluavaruuksia kuin olisimme moniseksisiä persoonia. Yhdysvalloissa verkossa naispuolisina esiintyvät nimimerkit ovat useimmin nuoria miehiä, ja miehinä esiintyvät hahmot naisia (*gender-swapping*). Kun amerikkalaiset miehet fantasoivat olevansa naisia, he esittävät naisia, jotka fantasoivat olevansa miehiä.

Nettiseksissä mahdollistuu tilanne, jossa alitajunnastamme pääsee nousemaan esiin toiveita ja kuvitelmia, niitä elämämme seksuaalisia

alueita, jotka normaalisti ja arjessa ovat pelättyjä, piilossa tai torjuttuja: likaisia haluja, raiskausfantasioita ja sadomasokistisia toiveita, homoeroottisia tai biseksuaalisia kuvitelmia. Ja verkossa voi tutkia miltä tuntuu olla toisessa sukupuoleessa tai toisen ikäinen, mitä on olla halun kohteena samaa sukupuolta olevan keskustelijan kanssa?

Saatamme luoda digitaalisessa seksiavaruudessa niin rajuja fantasioita ja pakkomielteitä, että meillä on vaikeuksia tyydyttää kuvitelmiamme oikeassa elämässä. Manuel Castells rekisteröikin kuinka seksuaalikäyttäytyminen on länsimaissa muuttunut: oraaliseksistä on tullut arkea ja normaalia. Urbaaneissa trendilehdissä kuvaillaan kuinka sadomasokistiset leikit ovat kevään muotia (Castells 1997). Helsingin Sanomien kyselypalstalla kannustetaan anaaliseksiin. Pornografia siirtyy mainontaan. Aerobic-saleilla sekä kuntoilun lifestyle-lehdissä markkinoidaan penistenkehittäjiä.

Mutta kuinka pitkälle voimme tässä uudessa virtuaalisessa seksiavaruudessa kulkea? Miten nettiseksi vaikuttaa omaan elämäämme ja aitoihin ihmissuhteisiimme? Voidaanko mediasuhteissa saatu ja sieltä ammennettu kiihotus, tyydytys ja fantasiamaisema siirtää takaisin parisuhteisiimme? Olemmeko nettirakastajina erilaisia ihmisiä kuin sängyssä? Onko mahdollista synnyttää arkiminuudestamme täysin erillisiä, piiloteltuihin fantasioihin tai perversioihin keskittyneitä rinnakkaisidentiteettejä, jotka elävät verkossa omaa elämänsä? Olemmeko seksuaalisina olentoina matkalla jotain uutta kokemustodellisuutta kohti?

Lapin yliopistossa median uusia käyttöliittymiä tutkiva Mauri Ylä-Kotola toteaaakin: ”Posthumanistinen ohjelma toteutetaan uusien medioiden avulla. Virtuaalitodellisuuden, tekoelämän ja biotekniikan, geenimanipulaation, proteesikirurgian ja siirrännäis- ja keinoelintekniikan sisällöllinen painopiste on kokea epäinhimillinen, ihmisen aistimuksellisuudelle tavoittamaton.” (Hintikka ym. 1997)

5.1. Nettirakasteluun jo 10-vuotiaana

Yhä suurempi osa suomalaisista lapsista kasvaa perinteisen perhemallin ulkopuolella ja uusi mediasukupolvi pääsee internetissä tutustumaan ja näkemään seksuaalisuuden kaikki ilmentymät ja muodot, oppimaan seksuaalisuuden salat siten, että salaisuuksia ei enää ole. Nuoret kasvavat jo ennen murrosikää seksuaalisesti vapaammiksi ja kokeilunhaluisemmiksi kuin vanhempansa. Ja tämä internet-sukupolvi haluaa myös kokeilla ja tutkia löytöjään.

Sherry Turkle on omissa tutkimuksissaan havainnut, että jo noin kymmenvuotiaasta lapset ja nuoret aloittavat verkoissa flirttailun, puhuvat halailusta ja sylistä, kuvailevat toisilleen suuseksin saloja ja vievät rakastelufantasiansa loppuun asti. (Turkle 1997)

Nykyinen seksuaalisen käyttäytymisen muutos näkyy seuratessa miten ydinperheen ja avioliiton, perinteisen perhemallin katoaminen, hämmentynyt heteroseksuaalisuus ja erilaiset seksuaaliset toiveet etäännyvät toisistaan. Naisten ja miesten välillä virtaava eroottinen suhde on politisoitunut ja muuttunut kiistelyksi oikeudesta omaan seksuaaliseen tyydytykseen, taisteluksi vallasta ja asemasta yhteiskunnassa. Eroottisista kuvitelmista, seksuaalisista toiveista ja niiden julistamisesta on tullut osa media-ajan identiteettistrategiaa, jolla voi pärjätä ja toteutua nykyämenossa.

Vuorovaikutteinen mediaverkko on viettelevä ja intiimi; se on luonteeltaan riippuvuutta herättävä, addiktiivinen. Mediaverkko muistuttaa meitä koko ajan asioista, jotka meiltä puuttuvat. Se peilaa takaisin halujemme tutkimatonta karttaa: saamme digitaalisten keskusteluverkkojen kautta jatkuvaa varmistusta ja vakuutusta siitä, että emme sittenkään ole yksin vaan tyydytysverkot, deitti- ja keskusteluareenat ovat koko ajan tuossa vieressä, PC:n näppäimistön ulottuvilla takaamassa reitin hetkien ystävyyksiin ilman todellisen ihmissuhteen ja jatkuvuuden raskautta ja

vastuuta.

Castells puhuu *kulutusseksistä* ja seksuaalisuuden *hyödykkeellistämisestä*. Tällä hän viittaa Anthony Giddensiin, jonka mukaan narsistisen kulttuurin aikana seksuaalisuudesta on tullut yksilöiden omaisuutta ja vallan ja identiteetin välistä kamppailua kehollisuuden taistelukentällä. ”Eikä tuo taistelu ole välttämättä vapauttavaa taistelua sillä halut tulevat useimmiten pintaan syntisistä tunnekentistä.” ”Seksuaalisesti vapautunut yhteiskunta” muuttuukin pelkäsi persoonallisten fantasioiden supermarketiksi, jossa yksilöt kuluttavat toinen toisiaan sen sijaan että kehittäisivät itseään. (Castells 1997).

5.2 Ymmärrys syntyy kehossa

Maailman valtavirraksi muuttunut fantasioihin, symbolitalouteen ja digitaalisiin unelmiin keskittynyt kuluttamisen kulttuuri haluaa rusentaa ja alistaa jääräpäisen kehomme tottelemaan aineettoman verkkomaailman ja teknologian sääntöjä. Kehomme onkin liukenemassa pala palalta mediaverkoston mistään alkamattomaan ja minnekään päättymättömään virtaan. Elämämme kosketeltavuus ja konkreettisuus hämärtyy, ja ennen yhteisöillemme vastuussa ollut minuutemme leikitään irralliseksi ja muualle.

Verkkoympäristössä eläminen muuntaa olemassaolon abstraktiksi, se tapahtuu päässä ja ohitamme ruumiin raskauden, siirrämme kehomme sivuun hyllylle. ”Nykykulttuurissa on yhä tavallisempaa, että ihminen kokee olevansa ”unembodied”, ruumiistaan vieraantunut. Sosiaalisen todellisuuden elokuvallistuminen on johtanut ruumiin ulkopinnan korostumiseen sikäli, että yksilön itsetietoisuus ei ole niinkään tietoisuutta omista mielenliikkeistä kuin tietoisuutta ruumiistaan toisen tarkkailun kohteena.”, kuvailee Mauri Ylä-Kotola tapahtumassa olevaa murrosta. (Hintikka ym. 1997)

Virtuaaliseen kanssakäymiseen perustuvissa yhteisöissä saattaa syntyä yllättäviä ongelmia siinä vaiheessa, kun kommunikaatio muuttuu takaisin fyysiseen läsnäoloon perustuvaksi kanssakäymiseksi. Osapuolet eivät välttämättä tunnekaan toisiaan kuin ovat kuvitelleet sillä ihmisessä kaikki rakentuu kehosta ja vieteistä lähtien. Filosofin Juha Varto korostaa, että mielen aikaansaannokset - unet, kuvitelmat, toiveet - peittävät sen, mikä on konkreettista ja välitöntä todellisuutta. Ja mitä pidemmälle into kontrollittomaan ajatteluun ja käsittelyyn ihmisellä jatkuu, sitä innostuneemmin vain pää toimii; kehollinen unohtuu täysin. Sen vieraus, toiseus jää kokonaan huomiotta. (Varto 1996)

Ymmärretty tieto on ruumiiseen sidottua, koettua, elettyä, lihan ja veren kautta löydettyä sillä informaatio itsessään on teknistä kieltä ja teoriaa. Pelkkä informaation vastaanottaminen erottaa meidät ruumiin kautta koetusta tiedosta sillä kokemus kehossa on se linkki, joka yhdistää meissä informaation ja asioiden yksityiskohdat tiedoksi ja tietämiseksi. Oman ruumiin kokeminen tärkeimmäksi olemisen ytimeksi vahvistaa meitä myös yksilöinä ja vie meidät kulttuurisesti lähemmäksi toisiamme. Ruumis synnyttää eettisen ymmärryksen.

Tiibetiläisen laman Sogyal Rinpochen syksyllä 1997 suomennettu *Tiibetiläinen kirja elämästä ja kuolemasta* nostaa kuoleman ihmisen elämänkaaren tärkeimmäksi tapahtumaksi. Tietokoneen ja ihmisen ero on siinä, että ihminen kasvaa, oppii ja kuolee mutta kone vain suorittaa. Ruumis ja fyysinen olemassaolo takaavat, että meillä on kyky ymmärtää elämää. Oikeiden valintojen tekeminen ja elämän arvottaminen perustuvat kasvuunne kehollisina ihmisenä sekä syvällä alitajunnassamme olevaan tietoon tulevasta kuolemastamme. Kuolema tekee elämän arvokkaaksi. (Rinpoche 1997)

Mikä siis on ihmisten verkottuneeseen mediaan perustuvan sosiaalisen vuorovaikutuksen todellinen luonne? Mitä tarkoittaa esimerkiksi uskottomuus, valehtelu, leikkimielinen sukupuolenvaihto chat-

maisemassa ja eri keskusteluryhmissä?

”Virtuaaliseksi vie meidät seksuaalisen olemisemme ytimeen. Onko reaaliaikaisessa deitti- ja keskusteluavaruudessa kuvitellun rakastajansa kanssa fantasiaiva mies uskoton keittiössä ruokaa tekevälle vaimolleen? Ja mitä, jos miehen rakastajatar paljastuu 19-vuotiaaksi opiskelijapojaksi? Tai jos rakastajatar esittääkin vanhuudenheikko kahdeksankymppinen vanhainkodissa asuva mies? Ja vielä vaikeampaa - entä jos rakastajattarena fantisoikin kaksitoistavuotias tyttö? Tai kaksitoistavuotias poika?”

kysyy Sherry Turkle. (Turkle 1997)

6. V ESSEE: TIETOISUUSTEKNOLOGIASTA

- Freud on kuollut eli serotiinielämää

Keskusrikospoliisi raportoi tammikuussa 1998 selvittäneensä poikkeuksellisen ja harvinaisen huumerikoksen, jonka päätekijänä oli ollut mystiikasta, muinaisten kulttuurien hallusinogeenien käytöstä ja tajuntaan vaikuttavista aineista innoissaan ollut parikymppisten Helsingin yliopiston ja Teknillisen korkeakoulun kuuden opiskelijan ryhmä. Poikkeuksellista poliisin huumeratsiassa oli se, että näillä nuorilla ei ollut rikosmenneisyyttä ja että he tulivat hyvistä ylemmän keskiluokan perheistä. Poliisi kutsuikin opiskelijoita hallusinogeenifriikeiksi, joiden koko elämä oli kiertynyt huumeiden käytön ja siihen liittyvän mystiikan etsimisen ympärille.

Ryhmältä löytyi LSD:tä ja meskalinia 60 kapselia, huumesieniä ja kilo itse kasvatettua marihuanaa. Pojat olivat yrittäneet valmistaa muun muassa Suomessa harvinaista, aistiharhoja aiheuttavaa DMT-nimistä huumetta, jota he olivat tilanneet myös internetin kautta Yhdysvalloista useita satoja grammoja. Aine oli toimitettu Suomeen postitse. (Helsingin Sanomat 31.1.98)

Nämä suomalaiset opiskelijat käyttivät globaalia tietoverkkoa luovemmin kuin japanilaiset *otakuiksi* kutsutut media-ajan nuoret, joiden huumeeksi ovat jääneet tietokonepelit ja verkko itse. *Otakut* eli nörtit ovat jääneet koukkuun tietokoneiden ja pelien maailmaan niin tiukasti, että he eivät enää osaa kommunikoida toisten nuorten kanssa. Todellisuus aukeaa heille enää vain pakkomielteisesti tutkittavien yksityiskohtien kautta. *Otakut* pystyvätkin keskittymään elämässään enää (maanisesti) yhteen kohteeseen kerrallaan.

Verkkomedia ja tietokoneiden ohjaama digitaalinen kuluttamisen avaruus ja media ovat ympäristöinä, vaikutuksiltaan ja luonteeltaan voimakkaasti riippuvuutta synnyttävää eli addiktiivista. Verkkopelien pelaaminen ja pitkä, yöt kestävä surffaaminen internetissä lähestyy kokemuksena huumeiden avulla löydettyjä tiloja. Pitkä surffausrupeama ja oman ruumiin ulkopuolella olemisen kokemus hyvin toteutetun graafisen virtuaaliohjelmiston äärellä tai intensiivinen chat-keskustelu tuottaa näin endorfiinista mielihyvää.

Nykyinen kilpailu työpaikoista ja taistelu asemasta ihmissuhdemarkkinoilla sekä sosiaalisen hyväksyttävyyden etsintä ja menestymispaineet itsetuntopörssissä ovat johtaneet haluun paeta reaaliyhteiskunnan tiukkoja ja hierarkkisia rakenteita. 90-luvun lopun internet- ja MTV-sukupolven asenne omaan elämänsä onkin muodostunut todellisuuspakoiseksi ja nuoret taivaltavat tänään mosaiikkimaisessa maailmassa, jossa teknoravet, eksoottiset äänimaisemat, tietokonepelit, seksi ja huumausaineet ovat osa todellisuutta, jossa kaikki ikään kuin virtaa.

Hyvinvointiyhteiskunnassa kasvaneiden nuorten sisäisesti kokemat onnen tuntemukset ja menestymisen kokemukset ovat selvästi vähentyneet sodan jälkeisenä aikana vaikka keskeisillä hyvinvoinnin mittareilla meidän pitäisi elää onnellisimpia aikoja. Etenkin nuoret, alle 25-vuotiaat kärsivät liki kymmenen kertaa enemmän masennuksesta ja mielialojen vaihtelusta kuin sodan jälkeen kasvaneet sukupolvet. Pakkomielteinen käyttäytyminen ja vaikeat itsetuntohäiriöt sekä käsitykset oman ruumiin häiriöistä ovat samoin lisääntyneet.

Joka kymmenennellä suomalaisella nuorella on tutkimusten mukaan pitkäaikainen sairaus, vika tai vamma, joka vaikeuttaa jokapäiväistä elämää ja yli puolet nuorista käyttää käsikauppalääkkeitä kuukausittain. Suomessa tehdään joka päivän noin 40 itsemurhayritystä, yhteensä noin 15 000 yritystä vuodessa, kertoo Stakesin ja A-klinikkasäätiön kysely. Noin joka toinen kerran itsemurhaa yrittäneistä toistaa yrityksensä vuoden

aikana.

Materiaalinen tyydyttyneisyys, kulttuurinen ja viihteellinen rikkaus eivät poista sitä, että tunnemme itsemme sisäisesti mitättömämmiksi ja surkeammiksi - tyhjiksi. Näyttäisikin, että merkittävä osa suomalaisista elää koko ajan omituisen menettämisen, häviämisen ja luuseriuden tuntemusten partaalla, ollen vihaisempia ja tyytymättömpiä kuin aiemmin. Sosiaalisen katoamisen paniikki ja identiteettiahdistus lisääntyvät vaikka lääketiede on kehittänyt käyttöömme uuden onnellisuusteollisuuden ja mielen biologista tasapainoa manipuloivan kemiallisen terapiakulttuurin, jolla pääsemme kemiallisesti suunnittelemaan ja säätämään sisäisiä maailmojamme sekä oltilojamme.

Ihmisen onneen keskittynyt lääketieteellinen kehitys alleviivaakin uusien ja tarkkojen psyykelääkkeiden ja stimulanttien voimaa ja geenitutkimus antaa yhä tarkempia tietoja perimämme ja taustamme vaikutuksesta olemassaoloon. Ihminen nähdään ja mielletään yhä enemmän biologisena koneena, jonka toimintaa osataan säädellä sekä tulkita. Ja tulkitsemme tunnemaailman merkkejä biologisesti kuten seksuaalisuutta ja sen suuntautuneisuutta, persoonallisuusrakenteita ja eri luonnetyyppisiä. Nykyinen biologisesti painottava psykiatria näkeekin, että psyykkiset prosessit ovat ja toimivat kuin monimutkaiset fysikaalis-kemialliset säätösystemit.

6.1. Serotoniini ja sosiaalisen katoamisen paniikki

Miksi meistä on tullut sisäisesti tasapainottomampia vaikka uusi teknologia ja kommunikaatioverkostot ovat vapauttaneet meitä ja luoneet tilaa olla enemmän omassa? Miksi mielemme järkkyy nykyään helpommin vaikka pystymme luomaan sekä muokkaamaan omia olemisemme ehtoja ja identiteettiämme ennen kokemattomilla keinoilla ja aineilla?

Brittiläinen psykologi Oliver James on kirjassaan *Britain on the Couch*

kehitellyt latistuneelle ihmiselle ja onnettoman elämän problematiikalle neurobiologisen ja psyykeen kemiaan perustuvan tulkinnan. Onhan masennuksen oireiden, aggressiivisen käyttäytymisen ja erilaisten pakkomielteisten ajatusten osoitettu perustuvan hyvin pitkälle juuri aivokemiaan ja etenkin aivoissa olevan serotoniini-aineen mataliin pitoisuuksiin. (James 1997)

Neuropsykiatria hoitaa tänään aivojen ja hermoston serotoniinin tasapaino-ongelmia suosituiksi tulleilla mielialälääkityksillä, joista tunnetuin on Prozak-niminen onnellisuuspilleri.

Tutkimusten mukaan aivojen serotoniinipitoisuuksien vaihtelu on riippuvaista ihmisen ympärillä tapahtuvista ilmiöistä ja tässä-ja-nyt eletyistä kokemuksista. Serotoniinin määrä ja sen vaikutuksesta kokemamme eri mielentilat ovat paljon enemmän riippuvaisia sekä sosiaalisen ja tunnekenttien määräämiä kuin aiemmin on ehkä lääketieteessä oletettu. Eli kun minusta tuntuu surkealta, tai kun haluan ryypätä pään täyteen, riidellä ja levittää vihaa työpaikalla ja kosta kotona, saattaa aivojen serotoniinin määrä olla merkittävästi laskenut.

Afrikkalaisilla apinoilla (*Cercopithecus aethiops pygeryt*) tehdyillä kokeilla on osoitettu selkeästi kuinka yksilön asema ja paikka yhteisössä heijastuu äärimmäisen herkästi ja suoraan aivokemian serotoniiniaineenvaihdunnassa. Serotoniinin vaikutukset näkyvät erityisesti niiden lajien kohdalla, joilla sosiaalinen vertailu ja paikka yhteisössä muodostavat keskeisen osan luonnollista lajikäyttäytymistä. Oliver James viittaa kirjassaan apinatutkimuksiin, joissa todistettiin, että juuri apinayksilön asema muiden silmissä on vaikuttavin tekijä aivojen serotoniinipitoisuuksien määrien muodostumisessa. Kun koetilanteissa ryhmän johdossa ollut urosapina siirrettiin toiseen vieraaseen apinaryhmään, joutui tämä taistelemaan uudestaan paikkansa lauman hierarkiassa. Muutamia viikkoja kestäneen valtataistelun jälkeen johtavan aseman itselleen voittaneiden apinoiden aivonesteestä löydettiin muita

korkeampia serotoniinipitoisuuksia. Voittaminen ja menestys vahvistivat samalla itsetuntoa ja onnen kokemusta. (James 1997)

Samat tutkija mittasivat koulussa opinnoissaan onnistuneiden nuorten aivojen aivokemiaa ja havaitsivat hyvin menestyvillä koululaisilla ja tenteissään onnistuneilla opiskelijoilla olevan veressään voittaja-apinojen lailla korkeampia serotoniinimääriä. Tutkijoiden mukaan tämä korreloi suoraan häviäjien ja luuseriuden sekä yhteiskunnallisessa menestymisen kilpailussa matalalle pudonneiden käyttäytymiseen. Oliver James kirjaakin kuinka Englannissa työttömät, yksinhuoltajat, sosiaalisista asemistaan pudonneet ja vähemmän kouluja käyneet ovat alttiimpia liialle alkoholinkäytölle, masennukselle, pakkomielteiseen syömiseen tai oireiden purkamiseen käyttäytymällä väkivaltaisesti (Suomessa yleistyneet miesten laajennetut itsemurhat, jossa oma perhe viedään mukana).

Hakiessaan selitystä yhteiskunnassa ihmisten serotoniinin määrän vähenemiseen Oliver James nostaa syyksi sen, että nykyisten medioiden, lisääntyvän mainonnan sekä kuluttamisen ja myymisen kiihkeässä kulttuurissa emme pääse tyydyttämään pysyvästi omaa toiveidentiteettiämme tai pysty vakiinnuttamaan paikkaamme ja toivomaamme roolia eri yhteisöissä, vaan tarvitsemme jatkuvaa palautetta ja todistusta paikastamme maailmassa. Etsimme hyväksyntää, joka rauhoittaisi mieltämme, että kelpaisimme, jotta pärjäisimme.

Tänään meitä ympäröi vain median välittämä nopea muutos, ja se tunkeutuu aiemmin suhteellisen pysyviin ja meitä sosiaalisesti pystyssä pitäneisiin rakenteisiin; kaoottinen muutos synnyttää jatkuvaa pelkoa putoamisesta. Keskeiseksi elämänperiaatteksemme nousevat erilaiset pelot (tieteen tuloksista raportoiva media paljastaa elämisen hengenvaarallisuuden).

6.2. Naisilla liian korkeat odotukset

Nykyisen nousukauden ja uuden mediateknologian sekä mainonnan luoma pakonomainen menestymisen odotus sekä voimakas jälkikapitalistinen yksilön omaa vastuuta onnensa rakentajana painottava äänensävy ovat ajaneet meidät ymmärtämättömiin ja katteettomiin elämisen toiveisiimme sekä ylifantasioituihin tulevaisuuskuviin. Fantasioiden ja yliviritettyjen omakuvien törmätessä talouden jatkuviin muutoksiin tai työttömyyden ja ennustamattoman pätkätyömaailman todellisuuteen, reagoimme aivokemiassamme kuin apinat suunnaten aggressiomme ja vihamme joko omaa itseä tai muita kohtaan. Tai harmistuen ja turhautuen, muuttuen kyynisiksi tai vaipuen hitaasti harmaan depression ja mustan auringon valtakuntaan. Ja aivoissamme kiertää vähemmän serotoniinia.

Kehittyneissä länsimaissa serotoniiniaineenvaihdunnan vaihtelu on etenkin naisten ongelma, joille oman yksilöllisen elämän odotukset ovat korkealla, ja jotka kohtaavat ympäristön sosiaaliset paineet kovempina kuin miehet. Naisten lisääntynyt alkoholismi, depressio ja etenkin nuorten tyttöjen ja naisten syömishäiriöt kasvavatkin rajulla vauhdilla.

Kulutuskulttuuri ja markkinoiden kuvastot hyötyvät matalista serotoniinipitoisuuksista ja jatkuvasta huononnetusta itsetunnostamme sekä loputtomasta minuuden etsinnästä. Onkin syntynyt uusi liiketoiminnan ja yrittämisen ala, identiteetikonsultaatio, joka rahastaa meitä päivittäisistä peloistamme, ulkonäköömme liittyvistä neurooseista sekä alituisesta iltaisin vaivaavasta lievästä depressiosta. Mainonta ja media syöksevät mieleemme jatkuvaa identiteettivertailun ja meille ylivoimaista kauniiden sekä menestyvien ihmisten kuvien virtaa. Kaikkivaltaisuutta saarnaavat motivointikonsultit (Saarinen ja Sarasvuo) määrittelevät meille onnen suuntiaan: pärjätäkseen yksilön tulee olla kykenevä jatkuvaan muutokseen, sopeutumaan koko ajan ”uuden” muuttuviin ehtoihin niin ammattiuralla kuin kuntosalilla, erotiikassa sekä

kotipihalla.

Oliver James syyttääkin suoraan jälkikapitalistista kulutuskulttuuria, joka hyödyntää häpeilemättä geneettisestä perimästämme nousevaa lajikäyt-täytymistä ja sosiaalista haluamme olla selviytyjiä ja menestyjiä. Medioissa itseään kopioiva kulutuskulttuuri ohjaa meitä täyttämään depressiivistä oloamme riippuvuuskäyttäytymisellä; psyykkinen tyhjiys täytyy kuluttamisella, ruoalle, alkoholilla, huumeille ja tupakalla, läheisiin ja viihdeidoleihin suuntautuneella riippuvuudella. Vertailulle rakennettua heikkoa minuuttamme pidetään pystyssä kuluttamalla menestymisen merkkejä. Mutta symbolisen kuluttamisen markkinat ovat tunkeutuneet jo perustarpeisiimme ja päässeet asemiin, jossa ne pääsevät määrittelemään psyykkistä hyvinvointiamme sekä paikkaamme sosiaalisissa kentissä. Nykyisillä kuluttamisen markkinoilla osataan tarjota jo räätälöityjä täsmätuotteita (*serotoniini*) tarpeisiimme. Näin pystymme säätelemään viettejämme ja aivojemme biologiaa sekä hermostomme sisäistä kemiallista tasapainoa. Mediasta on tullut serotoniiniaineen-vaihduntaa säätelevä uusi lääketieteellinen käyttöliittymä. (James 1997)

6.3. Keskiluokka ja designer-huumeet

Olemme yhteiskunnassa kulttuurisessa käännekohdassa, jossa media ja kuluttaminen ovat tunkeutuneet syvälle kasvamisen ja ihmisenä toteutumisen ytimeen. Määrittellemme yhteyttämme toisiin ihmisiin ja yhteisöihin uudestaan. Vaikka uusi teknologia ja kommunikaatioverkostot ovat vapauttaneet meitä ja luoneet tilaa olla enemmän omassa, kysymys kuuluu mitä teemme kun kommunikaatio ja digitaalinen ympäristö ympäröivät meidät kolmiulotteisesti joka puolelta. Kun media on jo aineenvaihdunnassamme? Miten löytää uusia keinoja kytkeä tuo yhteys pois? Miten kehittää uusia pelosta vapaita arjen rutiineja ja käytäntöjä? Miten keksiä luovia keinoja suojella omaa itseä ja suojata omaa fyysinen elämä elektroniselta manipulaatiolta ja suoraan aivokemiaamme vaikuttavilta täsmätuotteiden markkinoilta?

Euroopassa keskiluokkaan kuuluvista ihmisistä on tulossa tajuntaan vaikuttavien aineiden suurkäyttäjiä. Huumeiden käyttö onkin lisääntynyt etenkin keskiluokkaisten opiskelijoiden ja työntekijöiden keskuudessa, raportoi Euroopan huumeiden seurantaryhmä OEDT. Keskiluokkaiset ihmiset suosivat uusia mielentilaa pehmeästi sääteleviä designerhuumeita, joita voi tänään ostaa vapaasti internetistä. Huumeet liittyvät ostovoimaan ja eurooppalainen keskiluokka on mieltynyt myös ekstaasiin sekä LSD:hen, jotka yleistyivät 80-luvulla nuorten rave-bileissä. Ekstaasin ja LSD:n jälkeen suosituin huume on amfetamiini. Myös crackin suosio kasvussa.

Suomessa huumauserikoksista epäiltiin poliisin mukaan vuonna 1997 yli 7 000 ihmistä ja poliisille tehtiin yli 6 700 rikosilmoitusta. Luvut nousivat edellisvuodesta 15-16 %. Hasista takavarikoitiin melkein 198 kiloa eli enemmän kuin koskaan aikaisemmin yhden vuoden aikana. Takavarikoidun amfetamiinin määrä oli 40 % suurempi kuin vuonna 1996. Amfetamiini on suomalaisten suosikkihuume. Ekstaasitabletteja takavarikoitiin 3 100 kappaletta, mikä on lähes kolme kertaa niin paljon kuin edellisvuonna. Muutamassa vuodessa on niinkin pienellä paikkakunnalla kuin Porvoossa myyty ainakin 20 kiloa hasista ja kilo amfetamiinia. Kannabista kasvatetaan poliisin mukaan kotona entistä enemmän. Viime vuonna paljastui lähes 300 viljelmää, joista monille siemenet ja kasvatusohjeet oli tilattu internetin välityksellä.

7. VI ESSEE: JÄLKISANAT

Vaikka Suomea ja yhteiskuntaamme on ravistettu useita kertoja historiasa, puuttuu meiltä suomalaisilta erikoisella tavalla oman identiteetin menettämisen pelko. Olemme ehkä huolissamme turvallisuudesta ja oman tilan menettämistä mutta emme niinkään pohdi sisäisen maailmamme kadotusta. Päinvastoin, olemme aina hakeneet kulttuurista lainaa ja sielulle täyttöainesta muualta, maailmalta.

Olen kysynyt näiden esseiden kautta miten elää toistemme kanssa nykyisen identiteettiahdistuksen kanssa ja sosiaalisesti täyden maailman keskellä (Internetillä saattaa olla 700 miljoonaa käyttäjää vuosituhannen vaihteessa)? Miten selvitä, kun tiedämme kaikesta enemmän, näemme ja kuulemme enemmän, kommunikoimme merkittävästi enemmän ja olemme yhteydessä toistemme kanssa enemmän mitä koskaan ihmiskunnan historiassa aikaisemmin? Mitä ympärillemme syntyvä digitaalinen hermoverkko tekee meille? Keitä me olemme, miten me muutamme yksilöinä ja yhteisöinä?

Onko meillä enää kotia ja paikkaa? Onko nykyisessä virtuaalisessa maisemassa, jonka määräävä voima on kaikkien aiemmin jäsentävien elementtien murtuminen, enää todellista ymmärrystä, omaa kulttuuria tai lapsuuden maisemaa? Mitä minuudelle ja sisäisille tunteille tapahtuu kun pienen pohjoissuomalaisen kylän kymmenvuotias poika vapautuu lentämään ruumiitta verkoissa ja materiattomuudessa minne ikinä digitaalinen tie hänet vie?

Mitä voisi uusi politiikka ja yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus media-aikakaudella olla? Entä demokratian ideaa toteuttava yhteinen sähköinen avaruus ja digitaalinen julkinen tila? Miten valmistaudumme siihen, että

kehitystämme tulevaisuuteen saattavatkin johtaa esimerkiksi *meemit* eli tajuntavirukset, eräänlaiset kulttuuriset geenit sekä ideat, jotka leviävät globaalisti tieto- ja mediaverkoissa biologisen viruksen tavoin?

Kenneth J. Gergen epäileekin, että nykyinen kehitys, jossa todellinen ja autenttinen persoona muuntuu hiljalleen vain elektronisten impulssien kautta manifestoituneeksi, synnyttää meissä vain psykologista nihilismia. Jos emme löydä itseämme ja minuuttamme ulkopuolisesta maailmasta ja ruumiillisesti olemassa olevana, niin mikä onkaan enää arvoni ja miksi kannattaisi ylipäättänsä elää? Eikö olisi parempi antaa median lumivyörymäisen impulssivirran viedä ja syventyä meitä ympäröivän viihteen loputtomaan viettelykseen eikä yrittääkään kysellä pelottavia kysymyksiä? (Gergen 1996)

Sheila McNamee uskoo, että uusien identiteettien voima on niiden kyvyssä uteliaaseen (*not knowing approach*) dialogiin, joka karttaa itseriittoisena asemaansa vartioivaa pelkuruutta. Dialogisuus sallii meidän tehdä erilaisia tulkintoja maailmastamme ja antaa luvan vaihtaa keskusteluissa paikkaa ja näkökulmia. Dialogissa yksilöä ei leimata ja roolit saavat muuttua eri suhteiden arvioimiseksi ja tutkimiseksi. Jatkuva minuuden etsiminen ja identiteetin hahmottaminen johtavatkin meidät uusiin tulkitseviin yhteisöihin, joissa syntyy myös uusi politiikka (dialogisuus vaatii kyllä lisää medioita, jotta jatkuva puhe pääsee leviämään). McNameelle myös moraaliset ja eettiset kysymykset ovat ikuinen dialoginen prosessi. (McNamee 1996)

Digitaaliajan olemisen politiikan ainoita mahdollisuuksia onkin perustua mahdollisimman laajaan ja monien eri yhteisöjen kesken käytävään lakkaamattomaan dialogiin, jossa yksikään näkemys ei saa dominoida tai määrätä. Digitaaliajan politiikkaa mitataan myös toisenlaisilla arvomittareilla kuin perinteisiä vallan mekanismeja, joiden yksiulotteisena dynamiikkana on ottaa valta ja toiset haltuun sekä päästä määräämään ja määrittelemään meitä muita.

Identiteetistämme on tulossa sisällämme olevien useiden erilaisten halujen ja tarpeiden myötä ikään kuin moniääninen minuuksien kuoro. Kokonaiseksi mieltämämme persoona syntyy konsertissa ja keskusteluissa muiden kanssa; minuus ei ole yksinäinen eikä autonominen prosessi. Pysyvää ja paikallaan seisovaa ydinminää ei enää ole. Mediasa käytävä loputon dialogi ja dialogissa syntyvät todellisuuskokemukset ovat ottaneet elämämme majakan paikan.

Ihmiskunnan ja ihmisenä olemisen sekä inhimillisen kasvun tarina on perustunut vuosituhansia pitkään viisauden etsimiseen, ja oikeuden sekä totuudellisen elämän filosofiaan että historiaan. Enkä usko, että tänä digitaalisen median aikana ja uusien minuuksien äärellä lupa ajatella olisi minnekään kadonnut tai muuttunut vanhanaikaiseksi.

Päinvastoin.

8. JÄLKIARVIO - ESSEITÄ UUDELLEEN LUKEMASSA

Suomalaisessa sosiologisessa ja tiedotusopillisessa keskustelussa puhe identiteetistä ja subjektin muotoutumisesta erilaisten presentaatioiden kautta nousivat 1990-luvun lopulla selvästi laajemmin esiin ja akateemisen tarkasteluun. Esimerkiksi kustannusyhtiö Vastapaino julkaisi kulttuuritutkimuksellista ja identiteettiä käsitteleviä kirjoja kuten Stuart Hallin tärkeän kirjan *Identiteetti* tai Johan Fornäsin *Kulttuuriteoria - Myöhäismodernin ulottuvuuksia*. Keskustelu median, identiteetin muuttumisesta ja ilmiöiden monikulttuurisesta tarkastelusta laajeni myös, kun Austinin yliopistossa Texasissa filosofian professorina toimineen Douglas Kellnerin laaja ja mediakulttuurin teoreettiseen uustulkintaan kurottava *Mediakulttuuri* ilmestyi markkinoille 1998.

Ihmisen identiteetin, identiteettitulkintojen sekä minuuden rakentumisen valitseminen *Minuus Mediassa* - esseiden keskeisiksi nimittäjiksi ja kirjoitushypoteeseiksi näyttää nyt myöhemmin tarkasteltuna olleen oikea arvio.

Minuus Mediassa -esseisiin kirjoittamani pohdinnat muuttuvan identiteetin luonteesta⁸ suhteessa mediaympäristöjen kehitykseen kulkivat selvästi rinnakkain Stuart Hallin ajattelun kanssa. Toinen tärkeä sosiologinen kirjoittaja, jonka ajattelulle esseillä löytyi vahvoja yhtymäkohtia, on Zygmunt Bauman. Baumanilta ilmestyi keväällä 2000 kirja *Liquid Modernity*, joka pari vuotta myöhemmin julkaistiin suomeksi nimellä *Notkea Moderni*.

Stuart Hallille ihmisten identiteetit ovat olleet historiallisesti ja eri yhteiskuntien kehitysvaiheissa jatkuvassa muutoksessa ja liikkeessä.

⁸ Ks. esseet I ja VI

Hallin mukaan ehkä tärkein käänne identiteettien muutosprosesseissa oli postmodernin ympäristön ja ilmapiirin nousu.

”(...) [subjekti] muotoutuu ja muokkautuu jatkuvasti suhteessa niihin tapoihin, joilla meitä presentoidaan tai puhutellaan meitä ympäröivissä kulttuurisissa järjestelmissä. (...) Subjekti ottaa eri identiteettejä eri aikoina, eivätkä nämä identiteetit ryhmitä yhtenäiseksi kokonaisuudeksi minkään eheän ”minän” ympärille. Sisällämme on ristiriitaisia ja eri suuntiin tempoilevia identiteettejä, minkä vuoksi identifikaatiomme vaihtelevat jatkuvasti.” (Hall 1999, 23)

Hallille ihmisten identiteetit - niiden kehittyessä kohti nykyisiä pirstaleisempia olomuotojaan, tai muuttuessaan tänään enemmänkin erilaisista tilanteista olemuksiaan hakeviksi - ovat ajan ja kehityksen kuluessa irtautuneet vakaista sekä pysyvistä rakenteista ja malleista. Yhtenäinen identiteetti on Hallin mukaan nykyajassa vain fantasiaa: minuudella ei ole vakaata sisäistä olemusta. Identiteetti muotoutuu ajassa olevien kulttuuristen käytäntöjen, kielen ja sosiaalisen kokemusten kautta. Näin aikamme postmoderni ihminen, subjekti on fragmentoitunut, luonteeltaan jatkuvasti muuttuva. Ja postmodernin subjektin kohdalla käsitys yhtenäisestä identiteetistä ja sen luonteesta tarkoittaa tänään erityisesti *luotuja*, rakennettuja kertomuksia itsestä ja minuudesta. Muutosprosessin lopputuloksena ihmisillä on tänään käytössään useita identiteettejä, jotka voivat olla myös keskenään ristiriitaisia. (Hall 1999, 21-23, 248-249)

Sosiologia-lehteen kirjoittamassaan Identiteetti-kirjan arviossa Jarno Valkonen kiteytti Stuart Hallin näkemyksen siten, että nykyaikana identiteetin etsiminen ja rakentaminen eivät enää ole vain *jonakin olemista* vaan jatkuva ja alituinen *joksikin tulemisen* prosessi (Valkonen 2001).

Kulttuuritutkija Johan Fornäsin käsityksen mukaan nyky-yhteiskunta muodostuu intensiivisestä ihmisten ja yhteiskunnan eri puolien välisestä jatkuvasta vuorovaikutuksesta sekä kommunikaatiosta. Olemassa olemisen keskeisen ytimen muodostavat ihmisten välisessä dialogissa

jatkuvasti synnytettyt ja rakennetut sekä eri merkityksistä haetut ja ihmisten julki lausumat *tulkinnat*. Ihmisten välinen vuorovaikutus on Fornäsille kommunikaatiota eri symbolijärjestelmien sisällä, jossa pinnan - vaatteiden, nähdänsä tullein elein tai vaikkapa rakennetun ympäristön - kautta vaihdetaan alinomaan merkityksiä. Ja näiden merkitysten ytimet ankkuroituvat niin ympärillä rakentuvaan sosiaaliseen todellisuuteen kuin myös ihmisten ja yksilöiden itsensä tuntemiin haluihin, tarpeisiin sekä yhteiskuntaa ohjaaviin säätely- ja kontrollisysteemeihin. (Fornäs 1998, 13-15.)

Mediatutkija, Texasin yliopistosta Bushin kuvernöörikauden aikana Kalifornian yliopistoon siirtynyt Douglas Kellner kuvaa taas moniperspektiivisessä ja kiinnostavasti assosioivassa media-analyysissään⁹ *Mediakulttuuri* kuinka erilaiset muodot sekä tyylit ovat yhä tärkeämmässä roolissa ihmisten ja subjektien muokatessa identiteettejään. Kellnerin mukaan nykyaika vahvistaa ja lisää ihmisten pyrkimystä suuntautua toisiaan kohti sekä subjektin tarvetta saada lisää sosiaalista liikkumatilaa erityisesti muuntelemalla sosiaalisia roolejaan. Ihmisten erilaisten identiteettien määrät lisääntyvät jatkuvasti: ihmiset etsivät ja hakevat identiteeteilleen tunnustusta pystyäkseen rakentamaan ja omaksumaansa itselleen toimivan ja sosiaalisesti hyväksytyyn minuuden. (Kellner 2000, 263-264, 269.)

Mutta tuo tilanne on Kellnerin mukaan subjektille myös yhtä aikaa ristiriitainen ja haastava: vaikka yksilön pyrkimyksenä onkin tavoittaa oma ainutlaatuisuus ja persoonallinen olemuksensa, joutuu tämä hakemaan ja etsimään identiteettinsä rakennusaineita yhä syvemältä mediasta ja markkinoilla tarjolla olevasta kulutuskulttuurista (mt. 262-263). "Olipa identiteetti luonteeltaan modernia tai postmodernia, se välittyy nyky-yhteiskunnassa lisääntyvässä määrin mediakuvissa, jotka antavat mallit

⁹ Yhdysvaltain republikaanisen politiikan kriitikkona tunnettu ja mm. Persianlahden sotien syitä analysoineen David Kellnerin teos lähestyy mediakulttuuria teoreettisesti eri lähtökohtien kautta. Kellner viittaa teoksessaan mm. feminismiin, brittiläiseen kulttuuritutkimukseen ja saksalaiseen Frankfurtin koulukunnan ajatteluun pyrkien omintakeiseen ja monikulttuuriseen, teoreettisesti moniperspektiiviseen tutkimukseen.

ja ihanteet yksityisen identiteetin muovaamiselle.” (mt. 281)

Mielenterveyslehteen (3/2004) kirjoittanut Tarja Heiskanen käsittelee Zygmunt Baumanin analyysoimia elämän virtaavuuden, keveyden ja vapauden elementtejä todeten niiden muuttuneen yksilöille tämän päivän vankiloiksi. Heiskanen kirjoittaa kuinka nykyaikana ihmiset sekoittavat faktan ja fiktion toisiinsa, ja kuinka media rakentaa toisen asteen todellisuutta, jossa elämisen rytmi kiihtyy ja kiivastuu. Ajan ja paikan välinen etäisyys on kutistumassa olemattomiin ja julkista tilaa määrittellään Suomessa tänään kiivaasti uudelleen. Zygmunt Baumania mukailleen Heiskanen kuvaa kuinka julkisuudesta on tullut näyttämö, jossa ihmisten yksityiset draamat esitetään ja samalla ei-yksityiset sekä yhteiset asiat putoavat keskustelusta.

”Elämä tässä ajassa on supistunut sarjaksi Coca-Cola -kameralla otettuja kertakäyttövalokuvia, jo ottohetkellä osin vanhentuneita, sillä aina voi aloittaa uuden elämän, ihmissuhteen, työn, opiskelun, harrastuksen, dieetin ja sanoutua irti vanhasta ja menneestä, joka on muuttunut arvottomaksi jätteeksi ja painolastiksi.” (Heiskanen 2004)

Zygmunt Baumanille aikamme keveä moderni on notkea rakenteista irrottautumisen aikakausi, jota kuvaavat löyhät ihmisten yhteen liittymät ja organisaatiot, ja jossa aika sekä tila ovat muuttumassa pitkälti yhdentekeviksi: ”Olla moderni tarkoittaa olla jatkuvasti itsensä edellä, jatkuvan transgression tilassa (...) Se tarkoittaa myös, että identiteetti voi olla olemassa vain täyttymättömänä projektina.” (Bauman 2002, 39.) Identiteetit ovat käyneet hauraksi ja haavoittuviksi. Ihmisten on mahdollista enää vain välähdyksenomaisesti ymmärtää tai kokea omia identiteettejään pysyvinä tai kiinteinä. ”Identiteettejä repivät alituisen voimat, jotka paljastavat niiden notkeuden, sekä akanvirrat, jotka uhkaavat repiä palasiksi ja temmata mukaansa jokaisen niiden hetkeksi saaman muodon.” (mt. 103).

Yhteiskunnassa on tarjolla identiteettiään etsiville ihmisille pääasiassa erilaisia seuraleikkejä, joita media välittää ja joissa ihmiset saavat vaihtaa

roolejaan. Elämä seuraleikkinä johtaa kuitenkin siihen, että ihmiset ovat jatkuvassa liikkeessä eivätkä koskaan saavuta määränpäättä. "(...) [seuraleikit] eivät takaa täyttymystä, ei lepoa eikä saapumisen tarjoamaa tyydytystä, mielihyvää jonka kokee saavuttaessaan lopullisen määränpään, jossa pystyy riisuutumaan sotisovastaan, rentoutumaan ja lakkaamaan huolehtimasta." (mt. 45)

Yksilöiden ja yhteisöjen rakentaessa toiveiden horisonttejaan on ihmisten kasvava riippuvuus median tarjonnasta Baumanin mukaan keskeistä. Television ruudulta tulevat ja todellisuutta vahvemmat mielikuvat määräävät todellisuuden ja sen arvottamisen kriteereitä. Media ja erityisesti visuaalisten sisältöjen markkinat vaikuttavat siihen miten pyrimme rakentamaan todellisuudesta koko ajan miellyttävämmän.

"Tavoiteltu elämä tahtoo olla "TV:stä tuttua" elämää. Television tarjoama elämä mitätöi eletyn elämän ja riistää siltä viehätyksen: äkkiä juuri eletty elämä näyttäytyykin epätodelliselta, ja tuntuu siltä myös tulevaisuudessa." (mt. 104-105)

8.1. Kirjan esseiden saama vastaanotto

Minuus Mediassa -kirjasta julkaistiin loppuvuoden 1998 aikana viisitoista arviota, kolumnia tai kirjaan liittyvää erillistä lehtijuttua. Suomen tietotoimiston jakelussa ollut *Media ja mieli* -artikkeli julkaistiin niin ikään useissa maakuntalehdissä. Vuoden 1999 alkupuolella kirjasta ilmestyi vielä kuusi arviota tai siihen liittyvää kolumnia. Kirjasta otettu 3000 kappaleen painos myytiin kolmessa vuodessa käytännössä loppuun.

Esseiden vastaanotto oli yleissävyltään utelias ja kiinnostusta herättävä. Joitain kriitikkoja kirjan ilmestyminen selvästi myös häiritsi (Lehtola 1999, Raivio 1998, Sipola 1998). Esseiden arvioissa suomalainen mediaympäristö osoittautui olevan yhä suuremmassa määrin fantasiamaailman näyttämö, jonka luoma lihaton ja veretön lumemaailma nais- ja miesihanteineen pinnallistaa elämää ja ihmissuhteita (Vaittinen 1998). Toisaalta kirjoittajat kommentoivat, että uusi teknologia ja internet voivat olla myös

avaamassa ihmisille liki rajattomia mahdollisuuksia kehittää itseään tai luoda uudenlaisia yhteyksiä erilaiseen tietoon sekä palveluiden tarjontaan ja niiden vastaanottamiseen.

STT nosti sanomalehdille jakeluun menneessä *Media ja mieli* -artikkelissaan esiin ristiriidan, joka liittyi suomalaisen tietoyhteiskunnan rakentamisen ja kehittymisen yleiseen toiveikkuuteen: kehityksen mukana tapahtui reunailmiöitä kuten median kasvava valta suhteessa ihmisten mieliin sekä uusien mielialalääkkeiden ja huumeiden lisääntyvä kuluttaminen. Media alkoikin toimia kuin ”eräänlainen uusi psyykenlääke”. (Wuolio 1998)

Minuus Mediassa -kirja oli Helsingin Sanomien kriitikolle virtuaaliajan identiteeteistä väittelyyn kutsuva.

”Paikoitellen Turkki vaikuttaa tietoverkkokirjailijalta, joka usko netin ihmeitä tekevään voimaan, paikoitellen taas moralisoivalta kriitikolta, jolle internet on pornon ja huumeiden välittäjä. (...) [kirja] houkuttelee helposti lukijan mukaan keskusteluun: kyseenalaistamaan kirjoittajan tekstiä ja pohtimaan oman identiteetin rakennusaineita.” (Maunuksela 1998)

Arja Maunuksela, joka laati kirjan esseistä HS:n kulttuurisivuille neljäsosasisivun arvostelun, kirjoitti myös, että: ”Turkki vetää reippaasti suuria linjoja yhdistellen eri alojen tietoa ja välttämällä kaikki akateemiset määrittelyt.” Kirjan temaattinen laaja-alaisuus ja kielellinen maalailu viehättivät kriitikkoa, joka nosti kirjan kiinnostavimmaksi kohdaksi tietoisuusteknologiaa käsittelevän esseen, ja siinä ajatuksen ihmisen mielialoihin liittyvästä sekä aivokemian kautta syntyvästä uudesta käyttöliittymästä. ”Turkki on pyrkinyt ”poleemiseen tyyliin”, ja onnistuukin siinä niin hyvin, että ainakin rivien välissä väittelee itsensäkin kanssa.” (Maunuksela 1998)

Muissa lehdissä julkaistuissa kirja-arvioissa Minuus Mediassa -esseiden nähtiin tuovan esiin etenkin tietoyhteiskuntakehityksen rinnalla tapahtuvia

syvempiä muutostrendejä tai lieveilmiöitä.

”(...) [Kirja kuvaa] ”ajan kielellä” kaikki ne lieveilmiöt, joita uusi media tänä päivänä synnyttää: lisääntyvän yksinäisyyden, pakottavan ahdistuksen ja liki kaoottisen tyhjyyden tunteen.” (Kumpulainen 1998).

”Elämä ei 90-luvun globaalissa maailmantaloudessa ole enää selkeä, vaan jatkuvaa postmodernia taistelua toden ja haavekuvan, median maalaaman todellisuuden välillä.” (Meloni 1999)

”Taustalla on koko ihmiskuvan muuttuminen. Freudin luoma psykoana-lyttinen ihmiskuva on ajautunut kriisiin, ja sen vastavoimaksi syntynyt sosiobiologinen ihmiskuva on etenemässä voittoon-
sa.” (Kylänpää 1998)

Internet näyttäytyi usealle kirjoittajalle enemmän pelottavana ja ahmaisevana, uutena maailmana.

”Internet voi imaista käyttäjänsä totaalisesti kuten alkoholi tai muut huumeet (...) Raja on ylitetty, kun nuori valvoo yönsä netissä ja torkkuu päivät koulussa.” (Perko 1998).

Elämä tietoyhteiskunnassa ja surffailu internetin kontaktiviidakoissa toi mukanaan riippuvuusongelmia.

”Ongelmallista tietoyhteiskunnassa on varsinaisen informaatiotulvan ja addiktioriskin lisäksi mm. se, että se osittain riistää ihmiseltä elämän peruspilarin - vakauden.” (Peltoniemi 1999).

Todellisuus pirstoutui ja erillään leijuvien symbolien maailmassa ihmiset etsivät minuuttaan - jopa kiimaisina.

”Oikean itsemme pystymme enää edes hetkeksi suojaamaan lumedodellisuudelta pehmeästi mielentilaa säätelevillä designer-huumeilla.” (RN 1998).

Kritiikeissä ja kolumneissa identiteettikysymyksiä kiinnostavammaksi aiheeksi näytti nousevan juuri kirjan problematisointi aivokemiasta, viesteistä ja menestymisen hormonitoiminnan välittäjäaineista uusina median käyttöliittyminä.

”(...) miksi serotoniinin määrä näyttää nykykulttuurissa kollektiivisesti vähentyneen (...) Syynä on se, että median ja mainonnan hallitsemassa kulutus- ja kilpailukulttuurissa ihminen ei voi varmistaa toisten arvostusta pysyvästi ja turvallisesti. Ihmismassojen krooninen serotoniinin puute luo uusia hyväksikäytön mahdollisuuksia. (...) Ongelmana on se, että serotoniinipilleri vaikuttaa mielialaan muttei suoranaisesti muuta maailmaa.” (Pursiainen 1998).

Kirjoittajat tunnistivat erilaisten riippuvuuksien leviävän suomalaisessa yhteiskunnassa ja alkaneen koskettaa yhä useampaa ihmistä.

”On kuvaavaa, että Turkin kirjassakin on paljon viittauksia paitsi tietoverkkojen addiktiivisuuteen, myös suoraan huumeisiin. Molemmat tuottavat endorfiinista mielihyvää.” (Peltoniemi 1999).

Esseiden kriittisyys ja ristiriitaisuus, poleemisuus sai jotkut kriitikot vaatimaan vastatoimia suomalaisen tietoyhteiskunnan rakentumiselle ja internetin pelottaville vaikutuksille.

”Turkin kirja puhuu ehkä enemmän amerikkalaisesta todellisuudesta, mutta sitähan me tietenkin tulemme seuraamaan. Siksi on hyvä tiedostaa vaaroja etukäteen, ja ryhtyä vastatoimiin (...) kirja on punainen hätävalo: yhteisöllisyyttä ja aitoja ihmissuhteita tulee vaalia!” (Ahonen 1999).

Joillekin kirjoittajille 1990-lopun ilmapiiriin ja suomalaiseen todellisuuteen tullut avoin kaupallisuus sekä ihmisten kasvava kyynisyys myös paljastuivat.

”Lopulta Turkin kirjan sanoma tiivistyy siihen, että kapitalismi on tunkeutunut kaikkialle. Perusihmissuhteitakin arvioidaan nykyisin markkinahyötyjen kautta: olet ystäväni jos sinusta on hyötyä minulle.” (Kylänpää 1998).

Toisaalta kehollisuus haluttiin nostaa arvon ja eettisen ymmärryksen tuojana tärkeäksi.

”(...) jos kerran todellinen ymmärrys syntyy kehossa ja ruumis synnyttää eettisen ymmärryksen, niin miten käy kun keho siirretään syrjään ja asiat koetaan vain näyttöpäätteen kautta.” (Meloni 1999)

Oma muista erottuva kirjan kriittikoryhmänsä oli kolmen noin kolmekymppisen kirjoittajamiehen joukko, jolle oli selvästi vaikeaa sallia Minuus Mediassa -esseille lupaa toimia digitaalisen teknologian vaikutusten ja mediakulttuuriin liittyvän yhteiskunnallisen muutoksen kuvaajana.

”Sori vaan Teppo. Olen varma, että itähelsinkiläinen metallimies ei ratsasta minuudellaan omaan henkiseen tilaansa, ei edes lähimarkeetin lihatiskille.” (Sipola 1998).

”Kirja oli sekava pamfletti, ylipitkäksi venytetty hörhöessee, (...) huolimaton, aamuöinen yksinpuhelu tai tajunnanvirtaideointi sci-fi-sarjan käsikirjoituksesta. Tieteellisyyden kanssa kirjalla ei ole muuta tekemistä kuin se, ettei sillä ole mitään tekemistä tieteellisyyden kanssa.” (Lehtola 1999).

”Median ei tarvitse manipuloida ketään niin kauan, kun löytyy Turkin kaltaisia itsehypnoosin mestareita, jotka manipuloivat itse itseään uskomaan moninaisiin mahdollisuuksiinsa.” (Raivio 1998).

Nuoret mieskriitikot eivät avanneet porttia kirjalle tai esseiden kirjoittajalle päästä yhteiskunnallisten mediatulkintojen kentälle mutta he myönsivät kuitenkin mediaan ja identiteettiin liittyvien kysymysten ajankohtaisuuden.

”Turkki on kyllä oikeassa siinä, että digitaalinen ja verkostuva media vaikuttaa länsimaisen ihmisen elämään entistä enemmän; että tuon median käyttö vaatii opettelua.” (Sipola 1998).

”[kirja] herätti vilkkaan dialogin, mikä lienee Puheenvuoroja-sarjan tarkoituskin. (...) Kirjan ehkä ainoa ansio on siinä, ettei Turkki näe digitaalista mediaa pelkästään hyvänä ja pahana vaan asettelee vastakkain eri tulkintamahdollisuuksia.” (Lehtola 1999).

Suomalaisten kriitikkojen omassa ammattilehdessä, Kritiikin Uutisissa, Paula Koskimäki ei nähnyt esseiden julkaisemisella olleen arvoa.

”Tekstin vuolaasta virrasta on vaikea poimia näkökohtia, joihin voisi suoraan yhtyä tai joita voisi suoraan kritisoida. (...) henkilökohtaisesti hänen touhutusensa ei kolahda. Siitä puuttuu alku, keskikohta ja loppu ja lisäksi kaikki kiinnekohdat realiteetteihin ja historiaan.” (Koskimäki 1998).

Toisaalta Etelä-Suomen Sanomiin kirjoittaneelle Kalle Kirstilälle kirjan ilmestyminen oli herättelevä ilmiö.

”Minuus mediassa on poleeminen ja visionäärinen teos. Se ei pyri akateemiseen viileyteen, vaan väittää, herättelee ja ärsyttääkin. (...) [kirja] on erittäin tervetullut filosofinen puheenvuoro suomalaiseen, teknologiapainotteiseen keskusteluun.” (Kirstilä 1998).

Helsingin Sanomissa Mikael Fränti pohti esseiden herättämänä toimittajien valintojen moraalialia.

”Tuottajat ja toimittajat aivan kuin availevat portteja pahan pedolle. Siksi ei ole yhdentekevää, valitsevatko toimittajat alhaisia vai hyviä tunteita välitettäväksi koteihin.” (Fränti 1999).

Miehen Gloriaan kirjoittanut Olli Manninen ihmetteli laajemmin suomalaista tietoyhteiskuntakeskustelua.

”(...) [kirjan] tulevaisuuden visio on kiehtova, mutta herättää kysymyksen, miksei maailman intensiivisimmillä nettiyhteyksillä leuhkiva Suomi keskustelee digitaalisen verkkoulottuvuuden vaikutuksista minuuteen.” (Manninen 1998)

Filosofi Jukka Relander käsitteli Yhteiskuntapolitiikka-lehteen kirjoittamassa pitkässä arviossaan sekä Juha Sihvolan kirjaa *Toivon Vuosituhat* (1998) että Minuus Mediassa -esseitä. Relanderin kirjoitus poikkesi muissa lehdissä julkaistuista kirja-arvioista laajuutensa ja yhteiskunnallisesti eteenpäin pyrkivän, keskusteleavan tyylinsä johdosta. (Relander 1998)

Relanderille SITRAn käynnistämän uuden Puheenvuoroja-kirjasarjan rooli oli pyrkiä omassa kontekstissaan toimimaan samankaltaisena mutta 1990-luvun foorumina mitä 1960-luvulla julkaistu Huutomerkki-sarja aikanaan oli. Huutomerkki-sarjalla Relander viittasi kansanedustaja, tohtori Ilkka Taipaleen sekä kustannusosakeyhtiö Tammen 1960-luvulla aloittamaan yhteistyöhön, jossa Tammi julkaisi Huutomerkki-nimikkeeseen alla lyhyitä tekstikokonaisuuksia 1960-luvun tärkeistä ja silloin ajassa olleista aiheista,

joista oli aiemmin vaiettu, tai aiheista, jotka jo olemassaolollaan vaativat julistuksen merkkiä peräänsä.

”Missä Tammen ja Ilkka Taipaleen yhteistyöstä syntyneet Huuto-merkit julistivat 60-lukulaisittain *j'accuse*, pyrkivät Puheenvuorot punomaan hajanaisista langanpäistä edes jotain yhteistä keskustelunpohjaa, jolle rakentaa. (Relander 1998, 498)

Relanderin mukaan useimmat Huuto-merkkejä-kirjasarjan aiheista - kuten Kreikan diktatuuri, imperialismi, abortti tai sukupuolten ja seksuaalisuuden tasa-arvokysymykset - poikkesivat tämän päivän teemoista.

”Identiteettityön kentät sijaitsevat arjen kärsimyksen sijasta virtuaalisissa mediatodellisuuksissa, kuten Teppo Turkki koettaa todistaa.” (Relander 1998, 498)

Puheenvuoroja-kirjasarja toimi Relanderin arviossa kuin Tammen Huuto-merkit aikanaan.

”Puheenvuorojen kysymykset ovat vahvasti ajassa ja kumpuavat todellisuussuhdettaan muokkaavalle jälkipoliittisen subjektin yrityksistä hahmottaa edes joksikin identiteettityön rajattomilla ulapoilla (Relander 1998, 499)

Minuus Mediassa -kirjaa käsitellessään Relander näki esseiden pyrkineen olemaan samaan aikaan yhtä mieltä moneen eri suuntaan. Kirjan kirjoittajan suhde mediaan oli ambivalentti.

”(...) media on sekä mielettömien tilaisuuksien monimerkityksinen kenttä että yhä nielevämpi, ainoa kuviteltavissa oleva todellisuus, joka jauhaa eheän identiteetin pirstaleiksi.” (Relander 1998, 498).

Relander luki esseitä ikään kuin matkaraporttina ja kuvauksena kirjoittajan käynnistä tulevaisuudessa, josta tämä rankan reissun jälkeen palasi lukijoille raportoimaan.

”Eheää ihmistä ei löytynyt. Mediasta on kehittynyt virtuaalinen äiti, joka kyllä toimi tarpeentyydytysautomaattina, mutta samalla tunkeutui minuuden ytimen yksityisimpiinkin sopukoihin, korvaten ihmissuhteet, aistihavainnot ja ruumiintunnon.(...) Sisäsiittoinen, lähinnä itseensä viittaava mediatodellisuus yhtäältä täyttää minuudet, mutta samalla

tarjoaakin ehtymättömän arsenaalin identiteettien rakennusaineita.
(Relander 1998, 499)

Loppuarviossaan Relander näki Minuus Mediassa -esseiden puutteina sille liian laajaksi ja sekalaiseksi kuvitellun vastaanottajapiirin; esseiden kirjoittaja kohdisti sanansa samanaikaisesti sisäisen koherenssinsa menettäneille, kärsiville ihmisille ja sujuvasti globaalitalouden mielihyvävirroissa surffaavalle menestyjälle.

”Turkin sujuvasti kerrottu yritys kariutuu pyrkimykseen olla samanaikaisesti sekä yritysten johdon menestyskonsultti että kärsivien lohduttaja. Se ei ole mahdollista.” (Relander 1998, 499)

8.2. Digitaalinen teknologia- ja mediaympäristö vuonna 2005

Tietoverkot ja kommunikaatioteknologiat ovat kehittyneet vuoteen 2005 tultaessa nopeasti. Tekniikan ja tietoteknologian kehittymisen voi nähdä tukevan 1990-luvun lopulla vallinnutta teknologialupausta. Kehitys on median käyttäjän kannalta ja kommunikaation sekä viihteen kuluttajan näkökulmasta seitsemän vuoden aikana rikastanut ja tuonut ihmisten saataville uusia nopeampia sekä käyttöystävällisempiä yhteyksiä ja välineitä. Kuluttajien mahdollisuus kommunikoida ja olla yhteydessä toisiin ihmisiin, sisältöihin tai mediaan on tänään teknologisesti huomattavasti helpompaa ja halvempaa, visuaalisesti rikkaampaa, henkilökohtaisempaa sekä kokemuksellisesti tiiviimpää.

Tietokoneissa käytettävien prosessorien tehokkuuden kasvua kuvaava Mooren laki¹⁰ on yhä relevantti tietoteknologian suorituspotentiaalin ennustaja. Uudet viestintäteknologiat, tietokoneet, matkapuhelimet ja internet konvergoituvat, yhdistyvät ja liukuvat tänään toiminnallisesti lähemmäksi toisiaan. Kolmannen sukupolven mobiiliverkko UMTS otettiin Suomessa käyttöön tammikuussa 2005. Kaupunkiympäristöihin on alettu

¹⁰ Mooren laki: Gordon E. Mooren tekemä havainto, jonka mukaan transistorien lukumäärä kaksinkertaistuu mikropiireissä 18 kuukauden välein. Moore loi "lakinsa" jo vuonna 1965.

rakentaa nopeita ja langattomia internetyhteyksiä mahdollistavia avoimia sekä suljetumpia Wlan -lähiverkkoja¹¹.

Suomaisista kotitalouksista laajakaistayhteyden oli hankkinut kesäkuussa 2005 jo miljoona kotitaloutta¹². Mobiilipuhelinten liittymälevinneisyys oli Suomessa vuoden 2004 lopussa 96 prosenttia ja liittymiä oli yhteensä lähes viisi miljoonaa. Valtaosa vuonna 2004 myynissä olleista matkapuhelinmalleista oli värinäyttöisiä malleja, jotka sisälsivät MMS-, GPRS-, Java ja WAP-ominaisuudet¹³.

Nykyisen tietoyhteiskuntakehityksen teknologinen päälinja näyttäisi tiivistyvän tietoliikenneoperaattorien ja palveluntarjoajien pyrkimykseen kehittää ja integroida käytössä jo olevia verkko- ja tietoliikenneteknologioita vertikaalista horisontaaliseksi. Ihmisille pyritään rakentamaan ja tarjoamaan tietoliikennepalveluja sekä päätelaitteita, joissa yhdistyvät useiden eri tieto- ja palvelualojen tarjoama ja toiminnallisuus. Kommunikaatiolaitteiden ja -teknologioiden kehitys kulkisi näin samaa kehityslinjaa mitä tietokoneolosuhteissa tapahtui 1990-luvulla. (Turkki 2004)

Johtavissa aasialaisissa tietoyhteiskunnissa, Japanissa ja Etelä-Koreassa, kommunikaatioteknologian kehitys sekä tietoyhteiskunnan suunta ovat kohti niin kutsutun älykkään Ubiquitous network -arkkitehtuurin rakentamista. Ubiquitous eli läsnä-älyn yhteiskunnassa eri tietoverkkoteknologioita ja palveluja integroidaan yhdeksi standardinomaiseksi palvelualustaksi, joka mahdollistaa käyttäjän tunnistamisen sekä laajojen internetissä olevien sisältöjen ja langattomien palvelujen saatavuuden kaikkialla sekä milloin tahansa kuluttajan ollessa verkon tavoitettavissa. (Turkki 2004)

¹¹ Nopeista lähiverkoista käytetään Euroopassa yhä useammin Yhdysvalloissa käytössä olevaa WiFi-lyhennettä.

¹² Miljoonas liittymä otettiin käyttöön juhannusviikolla 2005 Lapualla. Hallituksen tavoite miljoonasta laajakaistaliittymästä saavutettiin puoli vuotta etuajassa. Vuoden 2006 alussa laajakaistayhteys on saatavissa lähes kaikkiin suomalaisiin kotitalouksiin.

¹³ Mobiilipalvelumarkkinat Suomessa 2004 (Liikenne- ja viestintäministeriö 2005).

Digitaalisten vastaanottimien ja kodin elektronisten laitteiden kehitys ja markkinat muuttuvat myös nopeasti. Kodin laitteita kytketään nyt internetiin. Turva- ja seurantajärjestelmät miniaturisoidut ja niitä voi hallita etäältä mobiileista käyttöliittymistä. Musiikki- ja videotallenteita voi ladata ja ostaa suoraan internetistä.

Televisiolähetysten vastaanottamisessa on tapahtumassa katsomisen intensiivisyyttä, visuaalisuutta sekä immersivisyyttä, katsojan sulautumista lisäävä laadullinen kehitys. Isojen litteiden näyttöjen (*flat-panel-display*) ja vastaanottimien laitesukupolvi on syrjäyttämässä vanhan kuvaputkitekniologian. Digitaalisen television lähetysten vastaanottamista kokeillaan myös kännyköissä ja muilla kannettavilla päätelaitteilla. Samalla kun televisiovastaanotin kytketään internetin palveluihin laajakaistayhteyden avulla, ollaan television katseluominaisuuksia tuomassa tietokoneisiin, jolloin television lähetyksiä voi seurata myös kannettavilta tietokoneiltaan ilman, että lähetyksen laatu tai vuorovaikutteisen television käyttöominaisuudet heikkenevät verrattuna litteiden plasmapanelien toiminnallisuuteen. (Turkki 2005)

8.3. Median laajeneva käyttöympäristö vuonna 2005

Teknologiakehitys on tuonut markkinoille kiinnostavia ja yksilöiden kommunikaatiomahdollisuuksia internetissä laajentavia ulottuvuuksia. Näistä foorumeista yksinä tärkeimmistä ovat internetin keskusteluvuorokierroissa sijaitsevat verkkolokit tai blogit¹⁴. Blogit ovat monenmuotoisia verkko- tai nettipäiväkirjoja tai laajemmin verkossa tapahtuvaa raporttien, teksti- tai kuvapäiväkirjojen ja hyvinkin subjektiivisten mielipiteiden henkilökohtaista julkaisemista. Bloggaukseen kehittyi vuosina 2004-2005 uusia alalajeja. Audiitiivisessä podcastingissä yksilöt voivat luoda internetiin itse esimerkiksi oman ”radionsa” tai ääniohjelmistonsa muiden seurattaviksi ja kuultaviksi. Podcast-lähetys tai -ohjelma on henkilökohtaisella kotisivulla sijaitseva liitetiedosto, jonka sivulla kävijä voi

¹⁴ Ks. <http://www.blogit.fi/index.php>, joka kerää ja linkittää suomalaisia blogeja.

ladata kuunneltavakseen joko suoraan omalta tietokoneelta, MP3-soittimelta kuin myös iPod-laitteelta. Mobloggauksessa bloggaaja voi kirjoittaa tekstiä ja ottaa digikuvia kamerapuhelimellaan, ja lähettää niitä puhelinverkossa automaattisesti internetissä sijaitseville omille kotisivuilleen. (Waters 2005)

Vuosituhanen vaihtumisen jälkeen suomalaiseen televisio-ohjelmistoon tuli kotikatsomoiden katsojalukuja valloittamaan uusi television lajityyppi *tosi-tv*. Yhdysvaltalaisesta televisio- ja tuotantoajattelusta alkunsa saaneet dokumentaariset sekä suoran lähetyksen kaltaiset tosi-tv -ohjelmat rakentuvat tuotannollisesti monimediaympäristön hyödyntämiseen: ohjelma- ja vuorovaikutussisältöjä jaellaan television rinnalla internetissä, radiossa, printtimediassa ja mobiilipalveluina. Suomessa tosi-tv ohjelmista tuli parissa vuodessa erityisesti kaupallisten tv-kanavien tärkeimpiä uustuotantoja¹⁵ ja katsojamagneetteja. (Paananen 2005)

Ehkä kiinnostavin Suomessa esitetyistä tosi-tv -formaateista oli keväällä 2005 MTV3:lla esitetty ja amerikkalaiseen miljonääriin Donald Trumpin persoonaan keskittyneestä *The Apprentice* (harjoittelija) -formaattisarjasta Suomeen sovitettu *Diili*, jossa etsittiin uutta työntekijää motivointikonsultti Jari Sarasvuon Trainers' House -yhtiöön. Diili oli ”harjoittelijoiden” välinen kilpailu: televisiossa seurattavat kokeet ja testit voittanut olisi aikamme uusi huippuosaaja, joka palkinnoksi palkattaisiin Sarasvuon Trainers' Housen Business Opportunity Directoriksi. Ohjelmassa etsittiin tulevaisuuden kriteereillä ja henkilökohtaisilla ominaisuuksilla sekä miellyttävällä identiteetillä elämässään menestyvää työntekijää.

Diilin suomalainen vetäjä ja päätuomari Jari Sarasvuo eritteli formaatin taustalla olevaa ajatteluaan tosi-tv -ohjelman nettisivuilla.

”Taloudessa ja yhteiskunnassa on tapahtunut jotain hyvin olennaista.

¹⁵ Tärkeimpiä suomalaisia tosi-tv -ohjelmia ovat olleet: Suomen Robinson, Miljonääri-Jussi, Idols-kilpailu, Suuri Seikkailu, Noriko Show ja Diili.

Olemme siirtyneet konetaloudesta kertomusten talouteen eli huomiotalouteen. Työelämä on tämän muutoksen myötä rajussa murroksessa. Ihmisten pärjääminen perustuu aivan eri asioihin kuin vielä vuosikymmen sitten. Nykyisin kaikki ovat esiintymis-, markkinointi- ja johtajuusammateissa. (...) [haemme] Kiinnostavuutta, persoonallisuutta, halua laittaa itsensä likoon, voitontahtoa, rohkeutta elää täysi elämä, kykyä kestää turhautumista ja suuria unelmia.” (Sarasvuo 2005)

Tosi-tv -ohjelma Diili edustikin liki käsikirjoituksenomaisesti Minuus Media -kirjan toisessa esseessä kuvattua ihmisten identiteettien hyväksyttävyydessä 1990-lopulla herännyttä paniikkia sekä medialle ohjelmia tekevien tuotantoyhtiöiden notkeaa reaktiokykyä hyödyntää sosiaalisten roolien sekaannuksesta syntynyttä ohjelmatilaisuutta.¹⁶ Esseessäni tarkastelin kuinka juuri mainonta ja media pyrkivät yhä kokonaisvaltaisemmin kertomaan katsojille minkälainen minuus tai identiteetti on päivän markkinoilla haluttavaa, ja kuinka pinnalta muunneltavissa olevasta minuudesta oli tullut uutta sosiaalista pääomaa; kuinka informaation ja merkkien muutosleikissä uusien identiteettien etsimisestä oli tullut peli, jossa media haastoi ihmisiä suorassa lähetyksessä katsomaan ja arvioimaan itseään loputtomasti uudestaan. Pelin osaamiseksi ja yhdeksi minuuden eri muotojen hallinnan välineeksi julkisuuteen lanseerattiin käsite *huomiotalous*¹⁷.

Diili-tosi-tv -sarjan lähettäminen MTV3:n kanavalla herätti laajaa julkista keskustelua sosiaalisten roolien muutoksesta ja työelämän ihmisten persoonallisuuksille asettamien vaatimusten muuttumisesta. Keskustelussa yhden sen kiinnostavimmista puheenvuoroista kirjoitti Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitoksella tutkijana työskentelevä Atte Oksanen, joka kysyi Helsingin Sanomien Vieraskynä-palstalla julkaistussa puheenvuorossaan.

”Häkellyttävän suosituksi kasvanut tosi-tv myy ajatusta vapauden valinnasta. Voit muuttaa elämäsi päivittämällä ulkonäköäsi ja

¹⁶ Ks. sivu 23.

¹⁷ ”Huomiotalous on symbolien, dialogin, markkinoinnin, brändien, draaman ja kertomusten jännitteiden taloutta, kykyä luoda lisäarvoa aineettomin keinoin. Huomiotaloudessa ratkaisevaa on luoda tunnelataus, joka kuljettaa niin juonta kuin tarinaakin eteenpäin.” (Sarasvuo 2005)

sisustustasi. Voit oppia hetkessä uusia asioita ja omaksua uuden identiteetin. Mutta miksi suomalaiset ovat entistä masentuneempia?” (Oksanen 2005)

Oksanen havainnoi kuinka Diilissä rakennettiin ihmisille kokonaista uutta elämäntapaa, joka perustui ihmisten kasvavaan tarpeeseen brändätä, tuotteistaa oma itsensä sekä identiteettinsä. ”Olet sitä miltä näytät ja mitä annat itsestäsi ulos. Keskeisintä on kehittyä ja muuttua jatkuvasti työntekijänä (...) Jokainen saa olla yksilö, aivan kuten tosi-tv:ssä, jossa uskotaan henkilökohtaisuuksien aitoutta tuottavaan voimaan. Usko omaan itseeseen on kaikki kaikessa.” (Oksanen 2005).

Kirjoituksessaan Oksanen vertasi suomalaisten identiteettiä omaan kotiin, joka on Suomen historian aikana hajotettu ja myllerretty useaan otteeseen. ”Identiteetti on ollut koetuksella ja kyky toimia toisten ihmisten kanssa on salpautunut.” (Oksanen 2005). Nykyajassa pärjäävät ihanneyksilöt ovat yhä useammin patologisempia persoonia: ”Kulttuurimme on todettu olevan narsistinen. Ihmisten elämä pursuaa elämäntapavalintoja ja mahdollisuuksia toteuttaa omaa itseä. On huomattava, että narsismissa olennaisinta ei ole itserakkaus tai itsekehu vaan sisäinen tyhjyyden tunne.” (Oksanen 2005). Oksanen kiinnitti huomiota tosi-tv -ohjelmien sisään leivottuun suoriutumisen pakkoon kyetä jatkuvasti muuttumaan, ja siihen kuinka ohjelmat pitävät yllä alituisesti ajatusta yksilön näennäisesti hallinnassa olevasta muutoksesta, jolle kuolema ei edes tunnu toimivan rajana¹⁸.

”Kulttuurisena ongelmana voidaan pitää itsensä kehittämisen pakkoa. Suorittamiskeskeisessä kulttuurissa pitäisi pystyä aina parempaan. Vapaudet kääntyvät vaivatta velvoitteiksi. Masennuksen yleistymistä suomalaisessa yhteiskunnassa voidaan pitää indikaattorina vapauksien todellisesta suhteellisyydestä. Vapaus ahdistaa, jos elämää ei ole ankkuroitu mihinkään pysyvään.” (Oksanen 2005).

Oksanen viittaa suomalaisten lisääntyneeseen masentuneisuuteen on kiinnostava sillä suomalaisten kokemus elämästä menettämisen,

¹⁸ Ks. sivu 45.

häviämisen ja luuseriuden tuntemusten partaalla näyttää seitsemän vuoden aikana lisääntyneen. Joka viidennen sairaslomapäivän taustalla Suomessa on nykyään depressio. *The Global Burden of Disease Study* -tutkimuksen vuoden 2020 skenaariossa depressio on nousemassa neljänneltä sijalta toiseksi suurimmaksi menetettyjen toimintavuosien aiheuttajaksi heti sydänsairauksien jälkeen. Yksilökokemuksen tasolla vakavasta masennuksesta toipumisessa puhutaan ohitusleikkauksen kanssa verrannollisesta kuormituksesta. (Utoslahti 2004, 21.)

Myös huumeiden ja alkoholin käyttö sekä huumeongelmat lisääntyivät Suomessa voimakkaasti vuosituhatvuotisen vaihteessa. Vuonna 1999 nuorten huumeekokeilut kokeilut lähes kaksinkertaistuvat¹⁹. Laittomien huumeiden kokeilut olivat yleensä kannabiskokeiluja (Virtanen 2005). Kaupungeissa trendiä kasvatti kansainvälisten nuorisokulttuuristen virtausten vahvistuminen. Huumeiden käytön 1990-luvulla käynnistynyt kasvutrendi oli vuonna 2004 hienoisessa laskussa vaikka huumeiden käyttö esiintyy Suomessa rinta rinnan lisääntyvän humalahakuisten juomatapojen kanssa (Hakkarainen ym. 2005, 263).

”Tulokset vahvistavat huumeiden käytön ja alkoholin kulutuksen tiiviin yhteyden. 2000-luvun Suomessa pilvi on edelleenkin märkää.”
(Hakkarainen ym. 2005, 262)

Kasvanut materiaalisen elämän tyydyttyneisyys, globaalimpi kulttuurinen ja lisääntynyt viihteellinen sekä elämysten mediamaisema eivät ole muuttaneet tuntemuksia sisäisestä mitättömyydestä tai tyhjyydestä: sosiaalisen katoamisen paniikkia ja identiteettiahdistusta hoidetaan yhä useammin alkoholilla ja ihmisen serotoniinitasapainoa säätelevillä antidepressiivi- sekä mielialalääkityksellä.

8.4. Loppusanat

Lähdin seitsemän vuotta sitten kirjoittamissani esseissä pohtimaan miten

¹⁹ Vuodesta 1995 koululaistutkimusten mukaan 15 - 16 -vuotiaista 11 % oli joskus elämänsä aikana kokeillut jotain laitonta huumetta (Virtanen 2005).

tietoteknologisesti nopeasti kehittyvät kommunikaatiovälineet, merkitysympäristöihin tunkeutuvat mediasisällöt sekä lisääntyneet virtuaaliset vuorovaikutusprosessit muuttavat ihmisten aikaa olla olemassa ja tilaa toteutua omassa elämässä. Kirjoitin kuinka ihmisten yksityistä elämää perinteisesti selkeyttävät ja jäsentävät yhteiskunnalliset sekä merkitysisältöjen ytimet näyttivät karkaavan aina vain kauemmaksi, tyhjenevän nopeammin tai muuttuvan päivä päiviltä kokemuksellisesti ohuemmiksi. Pohdin kuinka ihmisten elämä perinteisissä rooleissa työpaikoilla ja yksityisesti oli muuttunut varuillaan olemiseksi ja tyytymättömyydeksi yleisesti kuin asettumista arkeen rauhallisena. Suomalaiset näyttivät tuolloin 1990-luvun myöhäismodernissa kehityksessä siirtyneen nopeasti uuden identiteettien etsimisen täyttämään aikaan ja epävarmuuden arkeen, jota media pyrki hallitsemaan.

Viihde- ja elektroniikkalaitteiden globaali kehitystyö toi vuosituhanen vaihteessa koteihin uudentyyppisiä ja korkeatasoisia sekä käytön kannalta rikkaampia digitaalisia televisiokanavia ja internetiin kytkettyjä käyttöliittymiä. Elektroniikkateollisuus ja sisältötuotantoyhtiöt hioivat median käyttöliittymistä vuorovaikutteisempia, älykkäämpiä ja nopeampia. Median viihteelliset tuotannot valtasivat lisää aikaa ihmisten olemisen ja yhteiselon eturintamassa: interaktiiviset eli vuorovaikutteiset ja suorat ohjelmatuotannot mediatarjonnassa lisääntyvät.

Väitin esseissä, että 1990-luvun lopun ihmisten sisäisiksi tunnekuviksi olivat nousemassa enemmänkin pelko sekä paranoia, tulevaisuuteen ja muihin ihmisiin sekä omaan peilikuvaan liittyvät epäluulot. Suomalaisten minuudesta oli tullut jatkuvasti liikkuvaa, omituisella tavalla neuvoteltava ja monikasvoinen, vaihtuva sekä pirstaleinen; ihmisten sosiaalinen arki oli alkanut muistuttaa yhä enemmän määrin henkistä paimentolaisuutta, *nomadiutta* sosiaalisesti osoitettavan menestymisen, selviämisen tai häviämisen aavoilla markkinoilla.

Aavistelin esseissäni kuinka Suomessa nousee esiin uusi menestyvä

liiketoiminnan muoto tuotteenaan identiteettikonsultaatio. Jatkuva identiteettivertailu ja ihmisille ylivoimaisilta tuntuvia kauniiden sekä menestyvien ihmisten kuvien virtaa hyödyntävä sekä päivittäisistä peloista, ulkonäköön liittyvistä neurooseista sekä alituisesta iltaisin vaivaavasta depressiontunteista uhkaileva julkinen mediapuhe muodostui huomiota-louden maailmassa vuosituhannen vaihteen jälkeen hyvin kannattavaksi yritystoiminnaksi.

Kirjoitin kuinka internetistä oli tullut seksuaalisen minuuden sekä eroottisten fantasioiden jatke, ja kuinka nettiseksisissä on syntynyt uusi tilanne, jossa ihmisten alitajunnassa olevat ja normaalisti pelätyt sekä piilotetut tai torjutut seksuaaliset toiveet ja kuvitelmat pääsivät uusissa netin fantasiatodellisuuksissa toteutumaan. Mutta tässä suhteessa kehitys ei ole mennyt yleiseen ja laajaan vaan erityiseen ja alakulttuuriseen: internetin virtuaalinen seksiavaruus on näyttänyt kehittyvän enemmänkin patologisten ja pakkomielteisten seksuaaliaddiktien kohtaamispaikoiksi sekä laittoman seksuaalimateriaalin jakelukanavaksi.

Vuonna 2003 Microsoft joutui sulkemaan koko MSN-keskustelupalstansa lähes kaikkialla maailmassa nettipedofilian takia. Seuraavan vuonna Britannian, Yhdysvaltojen, Kanadan ja Australian poliisiviranomaiset siirsivät poliisin tarkkailutoimintaa internetiin. Syynä poliisitoimen laajentamiseen kybertodellisuuteen oli kansainvälisten pedofiilirinkien etsiminen ja internetin keskustelupalstoilla lapsia vaanivien pedofiilien tunnistaminen. Kyberpoliisin virtuaalikontrollin tavoitteena on myös lopettaa lapsipornoa tarjoavien nettipalveluiden liiketoimintoja sekä jäädyttää palveluja käyttävien asiakkaiden luottokortteja. (Kotilainen 2004).

Zygmunt Bauman lainaa *Notkea Moderni* kirjansa jälkisanoina ranskalaisen intellektuellin Jacques Attalin ajatusta tämän teoksesta *Chemins de sagesse* (1996), jossa Attali pohtii ihmisten nykyajassa osaksi langennutta olemassaolon nomadiutta: ”Nomadien, jotka yrittävät säilyä hengissä nomadien maailmassa, täytyy ennen kaikkea tottua jatkuvasti jakamaan

huomiotaan eri tahoille, taivaltamaan teitä, joiden pituudesta ja määrän-
päästä heillä ei ole tietoa, suunnittelemaan elämäänsä vain seuraavaan
mutkaan tai risteykseen asti. Heidän täytyy keskittyä vain ja ainoastaan
siihen lyhyeen tienpätkään, josta heidän täytyy selvittää ennen pimeää.”
(Bauman 2002, 248-249)

Uskon, että vuosituhannen vaihteen jälkeinen median luoman illuusiomaail-
man laajeneminen sekä ihmisten identiteettikehitys olisi vienyt meitä yhä
pidemmälle Jacques Attalin kuvailemaan maisemaan ja siellä vaeltavien
nomadien media-aavikolle, ellei New Yorkissa syyskuun 11. päivänä vuonna
2001 tapahtunut terrori-iskujen sarja²⁰ olisi muuttanut globaalia kehityksen
suuntaa. New Yorkin tapahtumasarja käynnisti hyvin monimutkaisen sekä
maailmanlaajuisen kehityskulun, jota kutsutaan epämääräisesti *terrorismin*
vastaiseksi sodaksi. World Trade Centerin kaksoistornien tuhoutumisen
jälkeen maailmaan ja ihmisten psyykkiseen todellisuuteen sekä arjen
käytäntöihin palautuivat niin elämää rajoittavat konkreettiset rajat kuin
mediassa presentoitu symbolinen kontrolli.

Pohdin esseissäni miten uusi poliittisuus syntyy ja kuinka digitaalisissa
verkoissa elävät yhteisöt työstävät omaa poliittisuuttaan. Miten puhua
yhteiskunnan kehittymisestä ja asioihin vaikuttamisesta verkoissa? Minkä-
laista keskustelun tulisi digiajassa olla, jotta tulevaisuuteen voisi edes
jotenkin luottaa? Miten sähköisiin avaruuksiin siirtynyt yksilöiden yhteisö
määrittelee mikä on oikein ja väärin? Totesin, että puolueilla ja vanhojen
järjestelmien organisaatioilla oli ongelmia säilyttää valta-asemiaan, ja niiden
uhkana oli digitaalisuuden muutosprosessi, joka riisui vallalta sen
historiallisesta olemuksesta perittyä uskottavuutta, jolloin valtamekanismien
entinen auktoriteettiasema taantui ja puolueiden perinteinen oikeus julistaa
oikeaa ja väärää heikkeni.

²⁰ Yli 3000 ihmistä tappanut terrori-iskujen sarja oli visuaalista ja elokuvallista sekä fantasiaa: iskut suoritettiin
kaappaamalla neljä matkustajakonetta, jotka lennettiin päin World Trade Centerin kaksoistorneja New Yorkissa
sekä Yhdysvaltain sotilaallista päämajaa Pentagonia. Yksi koneista putosi. Terroristien kaappaamissa
lentokoneissa oli lastina 91 000 litraa lentopetrolia. Lentokoneista tuli käytännössä eläviä risteily-ohjuksia.

Nyt seitsemän vuoden jälkeen arvioituna näkemykseni politiikan ja vaikuttamisen välineistä sekä muodoista olivat liian pessimistisiä ja kapeita. Internetin kautta verkottuvat yhteisöt ovat vahvistuneet ja ne kehittävät uutta laajempaa kansalaisyhteiskuntaa. Yksityisten kansalaisten ja järjestöjen tuottama sekä valtakoneistoille rinnakkainen informaatio ja sen jakelu internetissä ovat lisänneet vapaiden kansalaisjärjestöjen omaa rinnakkaisjulkisuutta. Ympäristö- ja kansalaisliikkeiden sekä ihmisoikeusryhmien keräämä tieto kulkee nyt globaalisti vapaammin ja pääsee helposti perinteisten hallinnon portinvartijoiden sekä keskittyneesti omistetun median ohitse. Myös erilaisten avoimien virtuaalisten keskusteluyhteisöjen määrät kasvavat.

Internetiin syntynyt aktiivinen bloggauskulttuuri on ihmisten vapaammassa ja uudessa dialogisuudessa keskeistä. Verkkopäiväkirjoista ja niiden yhteydessä käytävästä keskustelusta on tullut valtamedian rinnalle vakavasti otettava tiedonjakamisen väline ja kanava. Internetin verkkopäiväkirjoista virallisesti tietoa keräävä Technorati-yhteisön *State of the Blogosphere* -raportin²¹ (2005) mukaan uusien internetiin perustettavien blogien määrää kaksinkertaistuu joka viides kuukausi. Elokuussa 2005 internetiin perustettiin uusi blogi joka kahdeksas sekunti. Technoratin raportin mukaan 11 % eli noin 50 miljoonaa ihmistä internetin käyttäjistä seuraa jotain blogia säännöllisesti. Blogeja myös päivitetään aktiivisesti: 10 800 blogin tiedot uudistuvat joka tunti.

Arvioidessaan Sosiologia-lehdessä kirjaa *Mediatutkimuksen vaeltava teoria* (2004) Kauko Pietilä viittaa hyvin innostuneena J.D. Petersin kirjaan *Speaking into the air* (1999), jossa Peters yrittää jäljittää kadonnutta kommunikaation ideaa.

”Kun paisuva joukkoviestintä loittonee yhä kauemmaksi henkilöiden vastavuoroisesta kontaktista eli siitä mitä kommunikaatio paradigmaattisesti tarkoitti, ja ihmisten yhteisyys (communion) karkaa yhä

²¹ <http://www.technorati.com/about/>; <http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/4737671.stm>

etäämmäksi tavoittamattomiin, kuinka kommunikaatio, erityisesti välillinen, olisi hyvä käsittää? Peters vastaa: hienointa keskinäisessä kontaktissamme on mahdollisuus sen vapaaseen leviämiseen - siis speaking into the air -, ei niinkään ahdistava yhteisyys.” (Pietilä 2005, 153-154)

Kohtaan tuossa Pietilän kuvailemassa Petersin kaipuussa jotain samaa mihin itse Minuus Mediassa -esseissäni seitsemän vuotta sitten päädyin ja joka on yhä ajankohtaista: uudessa digitaaliajassa eläminen sekä siellä virtuaalisissa kohtaamisissa yhteisen ja jaettujen merkitysten löytäminen voi ensisijaisesti perustua yhä vain laajasti jaettuun yksilöiden sekä eri yhteisöjen keskenään käymään, läsnä olevaan ja lakkaamattomaan dialogiin.

LÄHTEET

Kirjallisuus

ABADIE, Michel, (1988) Minitel Story, les dessous d'un success.
Lausanne, Paris: Edition Favre.

ADAMS, Parveen, (1996), The Emptiness of the Image. Psychoanalysis
and Sexual Differences. London: Routledge.

AHTISAARI, Martti, (1997), Tasavallan presidentti Martti Ahtisaaren
Studia Finlandica -luento Helsingin yliopistossa 26.3.1997.

ANDERSON, Truett (ed.), (1996) The fontana postmodernism reader.
London: Fontana Press.

BAUDRILLARD, Jean, (1995), Lopun illuusio. Tampere: Gaudeamus.

BAUMAN, Zygmunt (2002), Notkea moderni. Tampere: Vastapaino.

BAUMEISTER, Roy F, (1997), Evil. Inside Human Cruelty and Violence.
New York: W.H. Freeman and Co.

BOURDIEU, Pierre, (1996), Sur la télévision. Paris: LIBER - RAISONS
D'AGIR.

BROOK, James and BOAL, Iain A., (1995), Resisting the Virtual Life. The
Culture and Politics of Information. San Francisco: City Lights.

CASTELLS, Manuel, (1997), *The Rise of the Network Society. The Information Age: Economy, Society and Culture, Volume I.* Oxford: Blackwell Publishers.

CASTELLS, Manuel, (1997), *The Power of Identity. The Information Age: Economy, Society and Culture, Volume II.* Oxford: Blackwell Publishers.

CATS-BARIL, William L. (1992), *The French videotex system Minitel: an example of the critical success factors to establish a national information technology infrastructure.* Fontainebleau, France: INSEAD.

DAN THU Nguyen and ALEXANDER Jon., (1996), *The Coming of Cyberspacetime and the End of Polity.* Kirjassa SHIELDS, Rob (ed.), (1996), *Cultures of Internet. Virtual spaces, real histories, living bodies.* London: SAGE Publications.

ESKELINEN, Markku, (1997), *Digitaalinen avaruus.* Helsinki: WSOY.
<http://koti.kolumbus.fi/mareske/>.

FELDMAN, Tony, (1997), *An Introduction to Digital Media.* London: Routledge, A Blueprint Book.

FIDLER, Roger, (1997), *Mediamorphosis. Understanding New Media.* Thousand Oaks, California: Pine Forge Press.

FORNÄS, Johan, (1998), *Kulttuuriteoria - Myöhäismodernin ulottuvuuksia.* Tampere: Vastapaino.

FUKUYAMA, Francis, (1995), *Trust.* London: Penguin Books.

GALLAGHER, SHAUN & COLE, Jonathan, (1995/1998): *Body Image and Body Schema.* Teoksessa Welton, Donn (toim.): *Body and Flesh. A Philosophical Reader.* Oxford, England: Blackwell Publishers.

GATES, Bill, (1996), *The Road Ahead*. Revised and updated. London: Penguin Books.

GIDDENS, Anthony, (1991), *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Palo Alto: Stanford University Press.

GOLDMAN, Robert, (1992), *Reading Ads Socially*. London: Routledge.

GERGEN, Kenneth J., (1996), *Technology and the Self: From the Essential to the Sublime*. Teoksessa GRODIN, Debra and LINDLOF, Thomas R. (toim.), (1996) *Constructing the Self in a Mediated World*., SAGE Publications.

GORDON, David A. and KITROSS, John M. and REUSS Carol, (1996), *Controversies in Media Ethics*. New York: Longman Publishers USA.

HABERMANS, Jürgen, (2004), *Julkisuuden rakennemuutos*. Tampere: Vastapaino.

HAKKARAINEN, Pekka ja METSO, Leena, (2005), *Märkä pilvi ja vuosi 2004*, *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (2005): 3

HALL, Stuart, (1999), *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.

HARTLEY, John, (1992), *The Politics of Pictures: The Creation of the Public in the Age of Popular Media*. London: Routledge.

HAUSER, Marc D., (1997), *The Evolution of Communication*. A Bradford Book. Cambridge: The MIT Press.

HAUTAMÄKI, Antti (toim.), (1996), *Suomi teollisen ja tietoyhteiskunnan murroksessa. Tietoyhteiskunnan sosiaaliset ja yhteiskunnalliset*

vaikutukset. Helsinki: SITRA 154.

HAUTAMÄKI, Antti, LAGERSPETZ Eerik, SIHVOLA, Juha, SILTALA, Juha ja TARKKI, Jarmo, (1996), Yksilö modernin murroksessa. Tampere: Gaudeamus

HEIKKILÄ, Olli, (1999), Raportissa : Uusmediatoimialan toimenkuvat ja osaamistarpeet, PELKONEN, Timo, (1999), Helsingin kauppakorkeakoulun LTT-Tutkimus Oy:n Uusmediaryhmä. ESR-julkaisut -sarja. Edita.

HIMANEN, Pekka (1997), Hautomo. Verkkojen filosofia: Tietoyhteiskunnan dynamiikka ja ihmiskuva. Jyväskylä, Atena.

HIMANEN, Pekka (2001), The Hacker Ethic. And the Spirit of the Information Age. New York: Random House

HINTIKKA, Kari A. ja KUIVAKARI Seppo (toim.), (1997), Mediaevoluutioita. Rovaniemi: Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja C. Katsauksia ja puheenvuoroja 9.

HINTIKKA, Kari A., (1999), Puheenvuoroja kirjasto 2, Keskustelua tietoyhteiskuntastrategiasta, Helsinki: Sitra 219.

HÄMÄLÄINEN, Timo (toim.), (1997), Murroksen aika. Selviääkö Suomi Rakennemuutoksesta? Porvoo-Helsinki-Juva: WSOY Areena.

JAMES, Oliver, (1997) Britain on the Couch. London: Century.

JANKOWSKI, Nicholas W. and HANSSEN, Lucien (ed.), (1996), The Contours of Multimedia. Recent technological, theoretical and empirical developments. London: Academia Research Monograph 19, University of UP Luton press.

KAHIN, Brian and NESSON, Charles (ed.), (1997), *Borders in Cyberspace*. Cambridge: Harvard University Press.

KELLNER, Douglas, (2000), *Mediakulttuuri*. Tampere: Vastapaino.

KROKER, Arthur and Marilouise (edit.), (1997), *Digital Delirium*. New York: St. Martin's Press.

McNAMEE, Sheila, (1996), *Therapy and Identity Construction in a Postmodern World*, kirjassa GRODIN, Debra and LINDLOF, Thomas R. (toim.), *Constructing the Self in a Mediated World*. SAGE Publications.

MAcCANNEL, Dean, (1992), *Empty Meeting Grounds: The Tourist Papers*. London: Routledge.

McNAIR, Brian, (1996), *Mediated Sex. Pornography & Postmodern Culture*. London: Arnold.

MELUCCI, Alberto, (1996), *Challenging codes. Collective action in the information age..* Cambridge: University Press.

MÄKELIN, Matti, (1998), *www.hmv.fi. Sähköinen kauppa ja liiketoiminta. Kilpailu ja yhteistyö digitaalitaloudessa*. Helsinki: HM&V Research Oy.

NEGROPONTE, Nicholas, (1995), *Being Digital*. London: Coronet Books, Hodder and Stoughton.

NORTEL and The Aspen Institute, (1996), *Annual Review of the Institute for Information Studies: The Emerging World of Wireless Communication*. Queenstown: Institute for Information Studies.

O'REILLY & Associates, (1997), *The internet & Society*. Cambridge:

Harvard University Press.

PAANANEN, Teija-Liisa, (2005), Monimedian käyttö suomalaisessa tosi-tv-sarjassa: Miten lehtijutut vaikuttivat Suuri Seikkailu 2004:n katsojiin? Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun kulttuurialan opinnäytetyö.

PIETILÄ, Kauko (2005), Vaellus teoriassa. *Sociologia* 2/2005.

PLANT, Sadie, (1992), *The Most Radical Gesture: The situationist international in a postmodern age*. London: Routledge.

RINPOCHE, Sogyal, (1997), *Tiibetiläinen kirja elämästä ja kuolemasta*. Keuruu: Otava.

SHIELDS, Rob (ed.), (1996), *Cultures of Internet. Virtual spaces, real histories, living bodies*. London: SAGE Publications.

SIIVONEN, Timo, (1996), *Kyborgi. Koneen ja ruumiin niveltymisiä subjektissa*. Jyväskylä: Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 53. Jyväskylän yliopisto.

SKOVMAND, Michael and SCHROEDER, Kim Christian (ed.), (1992) *Media Cultures: Reappraising Transnational Media*. London: Routledge.

STEFIK, Mark, (1997), *Internet Dreams. Archetypes, Myths, and Metaphors*. Cambridge: The MIT Press.

STONE, Allucquère, Rosanne, (1996), *The War of Desire and Technology at the Close of the Mechanical Age*. Cambridge: The MIT Press.

TARKKA, Minna, HINTIKKA, Kari A. ja MÄKELÄ Asko, (1996), *Johdatus uuteen mediaan*. Helsinki: Oy Edita Ab.

TURKKI, Teppo, (1998), Minuus Mediassa - Uusia identiteettejä metsästävässä, Jyväskylä: ATENA.

TURKKI, Teppo, (2004), Uudet teknologiat - edessä uusia formaattisotia. Raportti Liikenne- ja viestintäministeriölle. Tokio: Kan Sei Consulting, 12/2004

TURKKI, Teppo, (2005), Digitaalinen televisio on tärkeä - myös sen mobiili vastaanottaminen. Raportti Liikenne- ja viestintäministeriölle. Tokio: Kan Sei Consulting, 3/2005

TURKLE, Sherry, (1997), Life on the Screen. Identity in the Age of the Internet. A Tuschstone Book, Simon & Schuster.

TWITCHELL, James B., (1996), Adcult USA. The Triumph of Advertising in American Culture. New York: Columbia University Press.

VARTO, Juha, (1996), Lihan viisaus - kirjoituksia halusta, katseesta ja puheesta. Tampere: Tampereen yliopisto.

VÄHÄMÄKI, J., (1997), Elämä teoriassa. Tutkimus toimeentuloa tiedosta kommunikaatioyhteiskunnassa. Hamina: Tutkijaliitto.

VÄÄNÄNEN, Teemu, TOIVOLA, Tiina ja KUOKKANEN, Nina (1999). Uusmediatoimiala Suomessa 1999. Helsinki: Taideteollisen korkeakoulun Mediastudioverkko-hanke.

YLÄ-KOTOLA, Mauri, (1997), Evoluutio vai nollapiste? Mediatieteen bioparadigma ja Hermann Friedmann. Kirjassa Hintikka, Kari A. ja Kuivakari Seppo (toim.). 1997 Mediaevoluutioita. Rovaniemi: Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja C. Katsauksia ja puheenvuoroja 9.

ZIAUDDIN, Sardar and JEROME R. Ravetz (ed.), (1996), *Cyberfutures*.
London: Pluto Press.

Sanoma- ja aikakauslehtilähteet:

AHONEN, Tuula-Maria (1999), Mitä minuudellemme tapahtuu, kun lennämme ruumiitta verkoissa? VALTTI 3/99, arvostelu.

FRÄNTI, Mikael (1999), Minuus mediassa, Helsingin Sanomat 18.1.1999, kolumni.

HEISKANEN, Tarja (2004), Kun elämä muuttui kertakäyttökuviksi. Mielenterveys 3/2004, artikkeli.

KIRSTILÄ, Kalle (1998), Minuudella pelaaminen uuden ajan ykkösasia, Etelä-Suomen Sanomat 24.12.1998, arvostelu.

KOSKIMÄKI, Paula (1998), Hengästyttävää vouhotusta, Kritiikin uutiset 4/98, arvostelu.

KUMPULAMPI, Kari (1998), Mediamaisema sekoittaa pään, Journalisti-Journalisten 3.12.1998, kritiikki.

KUMPULAINEN, Harri (1998), Kirjalliset ansiot, TALOUS 2000 6-98, arvostelu.

KYLÄNPÄÄ, Riitta (1998), Teppo Turkki - Katoaako minuus mediassa, ANNA 46/98, artikkeli.

LEHTOLA, Jyrki (1999), Lopunaikojen merkkejä 1: Tekstiviestit, Tietoviikko 22.1.1999, kolumni.

MANNINEN, Olli (1998), Nettinomadi, Miehen GLORIA 1/98, artikkeli.

MAUNUKSELA, Arja (1998), Medianomadit liukenevat verkkoon, Helsingin Sanomat 22.11.1998, arvostelu.

MELONI, Ville (1999), Teppo Turkki: Uusia identiteettejä metsästävässä, Contactor 0-99, haastattelu.

OKSANEN, Atte (2005), Brändää itsesi tai tuhoudu, Helsingin Sanomat 6.4.2005, vieraskynä.

PELTONIEMI, Teuvo (1999), Tietoyhteiskunta muuttaa rankasti myös päihdehuollon todellisuutta, Hyvinvointikatsaus 2/99, kolumni.

PERKO, Touko (1998), Kun hyppäät nettiin, oletkin Casanova, Keskisuomalainen 30.10.1998, kolumni.

PURSIAINEN, Terho (1998), Itsetuntopilleri, Taloussanomat 9.9.1998, kolumni.

RAIVIO, Herman (1998), Medianomadi juoksumatolla, KUVA 6/98, arvostelu.

RELANDER, Jukka (1998), Huutomerkistä kysymysmerkkiin, Yhteiskuntapolitiikka 63 (1998): 5-6, artikkeli.

RN, (nimimerkki) (1998), Pakkomielteenä minuus, Markkinointi & Mainonta 17/98, arvostelu.

SIPOLA, Simo (1998), Elitististä ja mahtipontista maalailua, YDIN 6/98, arvostelu.

UTOSLAHTI, Kirsi (2004), Mielenterveyden tiedostaminen lisääntynyt, Tiimi 5/2004, artikkeli.

VAITINEN, Helena (1999), Media on fantasiamaailman näyttämö, Kymen Sanomat 7.2.1999, haastattelu.

VALKONEN, Jarno, (2001), Säilykkeitä ja purkinavaajia. Sosiologia 2/2001, 133-135. Kirja-arvio.

WUOLIO, Tiinu (1998), Tietovirta valtaa mielen, Kymen Sanomat 28.8.1998, STT/lehtijuttu.

WUOLIO, Tiinu (1998), Media ja mieli, STT 28.8.1998.

Internet-lähteet:

KELLNER, Douglas, (2005), Media Culture and the Triumph of the Spectacle. Luettu 23.7.2005.

<<http://www.gseis.ucla.edu/faculty/kellner/essays/mediaculturetriumphspectacle.pdf>>

KOTILAINEN, Samuli, (2004), Nettiajan vastine päivystävälle poliisipartiolle. Pedofiilejä vastaan kansainvälinen internet-poliisi. Tietokone 10.6.2004.

Uutinen. Luettu 20.7.2005. <http://www.tietokone.fi/uutta/uutinen.asp?news_id=21310>

KUSHNICK, Bruce A., (1999) Commentary on the state of the Information Superhighway: The Unauthorized Biography of the Baby Bells & Info-Scandal. Luettu 1.7.2005 <<http://misterinfohighway.com/InfohighwayCommentary.htm>>

NEVALAINEN, Risto, (1999), Suomi tietoyhteiskunnaksi - eespäin tiedon poluilla ja valtateillä. Tietoyhteiskuntatoiminnan lyhyt historia. SITRA 1999. Luettu 2.7.2005 <<http://194.100.30.11/tietoyhteiskunta/suomi/nevalaisen-historia.html>>

OLLILA, Jorma, (1999) puhe Nokian osavuosisikatsauksen julkistustilaisuudessa. Luettu 22.7.1999:

<http://nds2.ir.nokia.com/aboutnokia/downloads/archive/pdf/eng/2q99l_en.pdf>

ROBINSON, Gail (2001), Funding that great dotcom idea - funding online ventures with venture capital. New Statesman 22.1.2001. Luettu 15.7.2005.

<http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m0FQP/is_4521_130/ai_70461082#>

SARASVUO, Jari, (2005), Tosi-tv -ohjelma Diilin viralliset sivut MTV3.fi - sivustoilla. Luettu 25.7.2005. <<http://www.mtv3.fi/ohjelmat/diili2005/uutiset.shtml?339546>>

Status Report on European Telework "Telework 1998", Annual Report from the European Commission: September 1998, <<http://www.eto.org.uk/twork/tw98/>>

SUVINEN, Nina, HEINONEN, Sirkka JA HIETANEN, Olli, (2002), Digitaalinen kuilu -uusia polarisaation muotoja vai vanhoja kuiluja uudessa kuosissa? Luettu 20.6.2005 <http://www.tukkk.fi/tutu/intranet/etiето/drafts/digitaalinen_kuilu.pdf>

WATERS, Darren, (2005), Digital Citizens: The podcaster, BBC News, Tuesday, 19 July, 2005. Luettu 20.7.2005. <<http://news.bbc.co.uk/1/hi/entertainment/4626445.stm>>

VIRTANEN, Ari, (2005), HUUMETILANNE SUOMESSA 2004, Uusin tieto, uusimmat kehityssuuntauukset ja erityisteemat huumeista. Luettu 27.7.2005, <<http://www.stakes.info/files/pdf/Raportit/Reitox2004.pdf>>